

Magyar Református Nevelés

református pedagógiai szaklap

III. évf.

7. szám

2002. március

A TARTALOMBÓL:

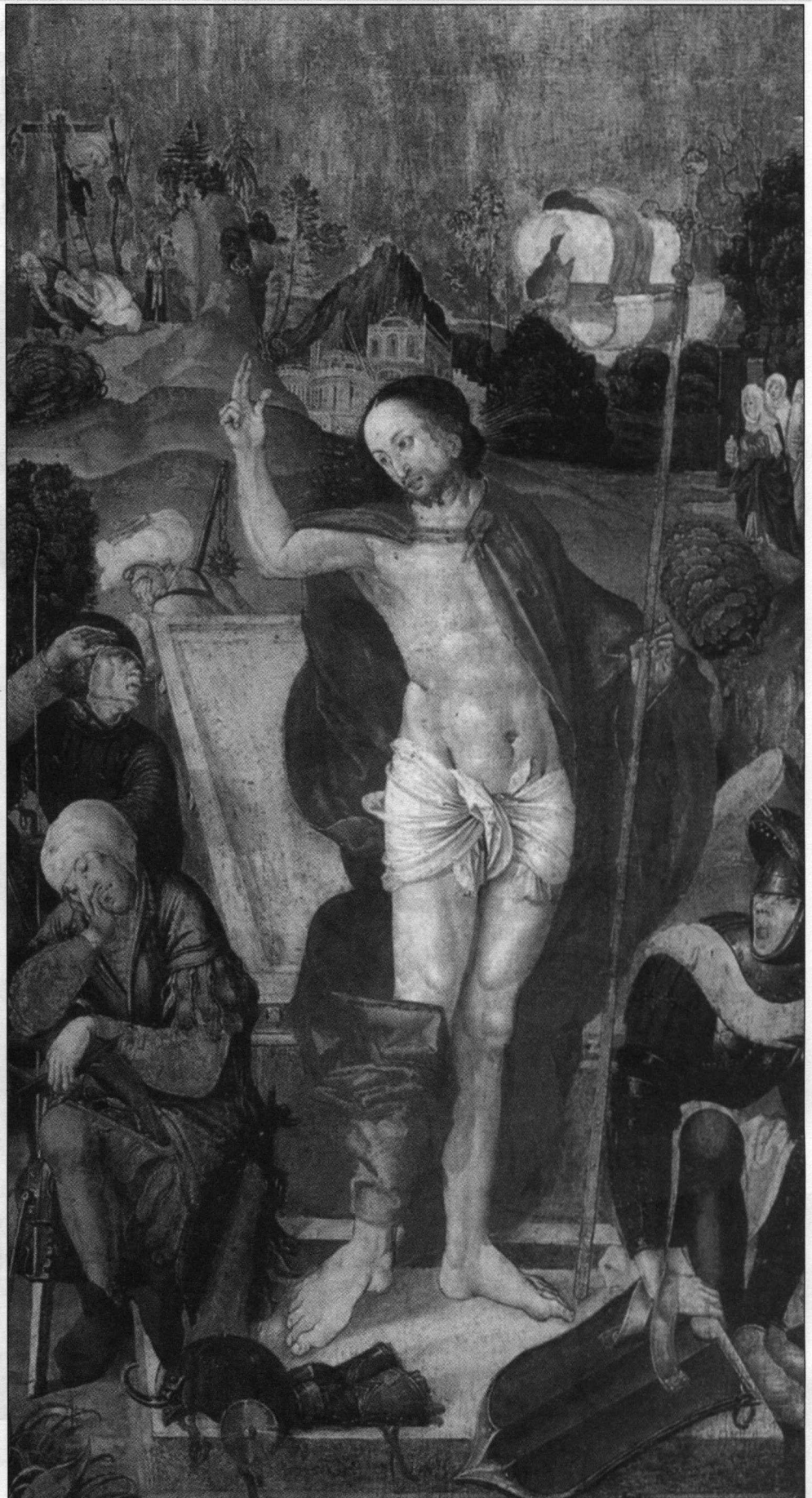
Horváth Kálmánné:
A csákvári
Lorántffy Zsuzsanna
Református Óvoda

Dr. Pótor Imre:
Lelkigondozás az
ifjúsági munkában

Választási körlevél
a Magyarországi
Református Egyház
tagjai részére

MELLÉKLET:
a hitéleti szakok
alapításáról

(Borító: M S mester -
Feltámadás, 1506.)

Áldott húsvéti ünnepeket kívánunk!

Szombat elmúltával, a hét első napjának hajnalán, elment a magdalai Mária és a másik Mária, hogy megnézzék a sírt. És íme, nagy földrengés volt, az Úr angyala leszállt a mennyből, odament, elhengerítette a követ, és leült rá. Tekintete olyan volt, mint a villámlás, és ruhája fehér, mint a hó. Az örök a tőle való félelem miatta megrettentek, és szinte holtra váltak. Az asszonyokat pedig így szólította meg az angyal: „Ti ne féljete, mert tudom, hogy a megfeszített Jézust keresitek. Nincsen itt, mert feltámadt, amint megmondta. Jöjjetek, nézzétek meg azt a helyet ahol feküdt. És menjete el gyorsan, mondjátok meg a tanítványainak, hogy feltámadt a halottak közül, és elöttetek megy Galileába: ott meglátjátok őt. Íme megmondtam nektek!”

Máté 28, 1-7.

Reményik Sándor: Emmaus felé

A harangok oly kábítóan zúgtak,
A nép oly kábítóan feketéllett.
Baldachin alatt a Szentség haladt...
Jeruzsálem! – gondoltam azalatt –
S gondoltam: inkább Emmausba térek.
Emmausra most száll az alkonyat,
S a távol hegyek olyan csoda-kékek.

Indultam a városból kifele.
S hogy egyre tisztább, kékebb lett az ég:
Gondoltam, hogy ez már az Ő ege.
S hogy álmosabb lett a harang szava,
Mintha víz alól borongana fel,
Vagy véghetetlen ködből hangzana:
Gondoltam, hogy ez már az Ő szava.

Emmaus felé üdőbb lett a táj.
Kis virágokat láttam állani.
Kis ibolyákat vándor-utam szélén:
Gondoltam: ím, az Ő virágai!

Álmában gügyögött egy-egy madár,
Hogy az erdőre értem, hallgatag;
Gondoltam: ím, az Ő madarai,
Hogy szerette az égi madarat!

Delej futott a barna fákon által,
Égre meresztett csontos ujjai
Mintha megteltek volna már virággal. –
Tudtam: e percben Ő beszélt a fákkal.

Borongott messziről a mély harang,
S a mély avarban lassan elalélt,
De én úgy álltam ott künn boldogan,
Mint aki látta Őt – és célhoz ért.

A csákvári Lorántffy Zsuzsanna Református Óvoda

Horváth Kálmánné

Csákvár nagyközség a *Vértes-hegység* lábánál terül el. Lakóinak száma ötezer. A csákvári gyülekezet 1580-ban alakult meg adataink szerint. Választóinak száma 602 fő, akik színes programokkal tarkítva gazdag lelki életet élnek. A lelkipásztor által szervezett programoknak kulturaközvetítő szerepe van a faluban. Fontosnak tartja a gyülekezet is, hogy a gyerekek a Bibliával együtt nőjenek fel. Óvodánk a gyülekezet része, ahol a gyerekeknek is helye van.

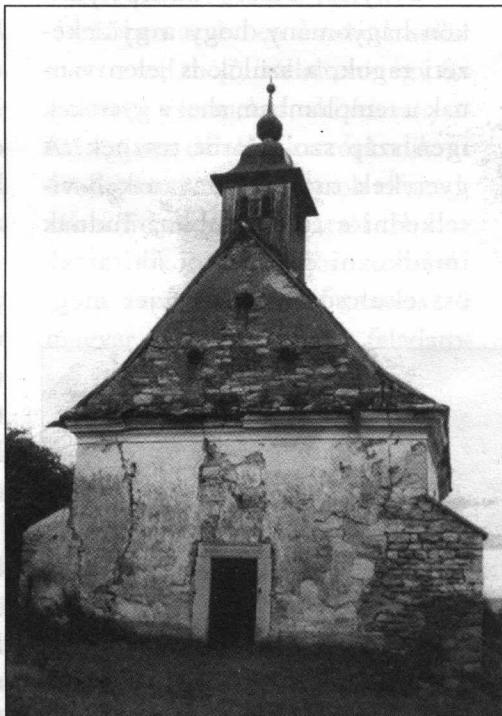
A gyülekezet is bekapcsolódik intézményünk életébe, óvodánk alakításának munkálataiba: asztalosmunkák, évnnyitó, évszázó ünnepélyen a templom díszítése, rászoruló családoknak ruhát adnak, felajánlják a perselypénzt, karácsonykor édességcsomagot készítenek a gyerekeknek, gyermeknapra adományoznak, a református énekkarból eljönnek énekelni ünnepélyeinkre. Gyülekezeti alkalmakon óvodánk is jelen van, részt veszünk a gyülekezet életében. Itt a gyerekek megtapasztalják, hogy krisztusi szeretet, békesség veszi körül őket.

A kapcsolatban kezdeményezők vagyunk. Fontos ez a kapcsolat, mert a gyerekek tapasztalatot szereznek arról, hogy a felnőttek is szeretettel, hittel, alázattal fordulnak Istenhez. Az óvodában megismert énekeket, igéket, bibliai történeteket itt is hallják, s ez számunkra megerősítés. A gyülekezet tagjai ismerik óvodánk munkáját, látják fontosságát, hatását.

A nagyközségben évtizedeken keresztül három önkormányzati

óvoda működött. Az 1990-es évtől kezdve a jelenlegi óvodavezető, a helyi református lelkipásztor kezdeményezésére keresztyén szellemű nevelés is folyt az óvodákban, bekapcsolva az érdeklődő óvodapedagógusokat is.

Szakkönyveket tanulmányozásra, képes Bibliát mindennapi forgatásra kaptunk a lelkésztől, akivel rendszeresen tartottuk a kapcsolatot. Lehetőséget adott arra, hogy

Doboka - Kolozs megye

a gyerekekkel megnézzük a református templomot belülről is, meghallgattuk a harang szavát, az orgona hangját.

1991-ben három óvodapedagógus *Bereksfürdőn* jelen lehetett egy továbbképzésen. Az ott elhangzottakat próbáltuk beépíteni a munkánkba. A karácsonyi ünnepeket már ennek szellemében tartottuk, ahová meghívtuk a lelkipásztort is.

Isten kegyelme által a keresztyén szellemű nevelés mélyült el 1998 szeptemberétől, amikor az egyik megszüntetett önkormányzati óvoda épületében ingyen bérleményben megkezdte működését a jelenlegi *Lorántffy Református Óvoda*. Ezt az óvodát a hitbeli szükséglet hozta létre. Az összefogás szép példája. A hit erejével szinte a semmiből alakult. Isten útmutatására soha nagyobb szükség nem volt, mint napjainkban. Szükségük van rá az óvodáskorú gyermekeknek is. Szülők, vállalkozók, intézmények dolgozói és családtagjaik fáradtak azon, hogy az óvoda szeptemberben beinduljon. Örömmel fogadták a lehetőséget, hallgattak Jézus parancsára: „Engedjétek hozzám jönni a gyermekeket!”

15-20 főre terveztük az óvodát. A jelentkezők száma napról-napra nőtt. Az alapító okirat módosítására ezért már 1998-ban, majd 1999-ben is sor került. Jelenleg három csoportban 69 gyermekkel foglalkozunk, neveljük őket az Úr tanítása szerint. Különböző intézmények, csoportok (Bethesda Kórház, Üdvhadsereg, Betlehem Református Óvoda, gyülekezetünk tagjai, szülők, vállalkozók, az intézmény dolgozói, családtagjai) adományaiból sikerült használt bútorokat, textileket, játékokat beszerezni óvodánk számára. Ezeket felújítottuk, lefestettük, esztétikussá tettük. Az egyházkerulettől kapott egyszeri támogatásból tornaszereket, konyhai eszközöket, játékokat, textileket vásároltunk. Szülők segítségével hamarosan több

mászóka, favonat, csúszda, baba-ház készült az udvarra. A homokozó szélére fából készült ülőkéket szereltek a szülők, a kerítést élénk színekkel festettük be.

Két küzdelmes év után, Isten segítségével folyamatosan, rangsorolva, fontossági sorrendet állítva szépültünk, gyarapodtunk. Ma már új asztalok körül, színes széken ülve mondják gyermekeink az étkezés előtti, utáni imát.

Szőnyegetek, függönyöket, automata mosógépet, porszívót, televíziót, videót, minden csoportnak magnót, étkezőedényeket tudtunk vásárolni. Tavaly ősszel az irodába új irodabútorok kerültek. Az adminisztrációt segíti a nemrég vásárolt számítógép, nyomtató, fax. A vértessaljai egyházmegyétől új fénymásolót kaptunk. Sor került a mosdó felújítására, bővítésére, mesterséges szellőzők beépítésére.

Az intézmény valamennyi dolgozója keresztyén szellemben él és dolgozik. Rendszeresen járunk istentiszteletre. Minden dolgozó részt vesz a lelkipásztor által hetente tartott bibliaórán, az óvodában.

A fenntartóval jó a kapcsolattunk. A lelkipásztor rendszeresen jár az intézménybe. Ősszel és tavasszal a hitéleti nevelés a templomban folyik. Rendszeresen jár az intézménybe. Érdeklődik, figyelemmel kíséri az óvodában folyó keresztyén nevelést, aminek szellemisége az egész napot áthatja.

Évnyitó, évzáró ünnepélyünkön hagyomány, hogy a gyülekezeti tagok, a szülők is jelen vannak a templomban, ahol a gyerekek igen szép szolgálatot tesznek. A gyerekek tudják, hogyan kell viselkedni a templomban. Tudnak imádkozni csendesen, áhítattal, összekulcsolt kézzel, fejet meg-

is szívesen dúdolnak. Az imákat maguk kéri, jól ismernek bibliai történeteket, a bátrabbak önállóan el is mondják. Tudnak bibliai helyeket, személyeket. Jelen van a mindennapokban a bocsánatkérés, a megbocsátás, a jócselekedet. Van véleményük, gondolatuk arról, mi is a szeretet. A gyerekek születésnapját az óvodai ünnep után a lelkipásztor is emlékeztetéssel teszi a templomban. Itt az ünnepelteteket harangszóval, orgonaszóval, képes bibliai kártyácskával köszönti.

A gyermeköltözőben és az irodában *Lorántffy* Zsuzsanna képe látható. A gyerekek felismerik, tudják nevét, pár szóval el is mondják, ki is volt *Lorántffy* Zsuzsanna. Az óvodába érkezőt a következő bibliai idézet fogadja: „*Engedjétek hozzám jönni a kisgyermeket!*” (Mk 10,14) A gyülekezet ügyes kezű presbitere kifaragta a pecsétünkön található fenti tanítást, ami az öltöző bejáratánál található. A református egyház címere és bibliai idézetek ékesítik az öltözőt és az irodát.

A vezető az évzáró ünnepélyen beszámol az adott év feladatiról, a sikerekről, a nehézségekről. A szülőkkel jó, közvetlen a kapcsolattunk. Bármikor betekintést nyerhetnek az óvoda életébe. Vannak közös programok. Ezeken az alkalmon nemcsak a szülők, hanem a testvérek, nagyszülők is jelen vannak. Hagyomány már például, hogy a Mikulás-ünnepélyünket barkácsoló délutánnal kötjük össze. Itt szinte minden család jelen van, különféle technikákat alkalmazva barkácsolunk, miközben énekelünk, verseket mondunk. A gyermek nem izgul, nem szorong, a családjával biztonságban érzi magát, miközben várja a Mikulást.

Az étkezést az önkormányzati óvoda biztosítja, sajnos igen magas rezszi és szállítási költséggel. A gyermek étkezését ki tudjuk egészíteni a szülők, a gyülekezeti tagok által hozott gyümölcsökkel, terményekkel.

hajtva. A jól ismert énekeket a gyülekezettel együtt éneklük. Az Úrtól tanult imádságot ugyancsak együtt mondják. A keresztyén nevelés hatására ismernek református énekeket, amiket játék közben

Különös tisztelet, elismerés jellemzi a kapcsolatot a szülői házzal. A mindennapokban próbálunk segítséget nyújtani. Érzik a csoportban az otthon melegét, látják, hogy minden a gyermekekért történik. Ezért is segítik munkánkat lelkesen, kitartóan (varrás, asztalos munkák, papírgyűjtés, fuvar biztosítása, Mikulás-szolgálat szervezése stb.). Munkájukkal, segítségükkel óvodánkat szebbé, a gyerekek óvodai életét színesebbé teszik.

Faliújságon rendszeresen tájékoztatjuk a szülőket a nálunk folyó munkáról, gyülekezeti alkalmakról. Fontosnak tartjuk a személyes kontaktust is. A szülők partnerek a nevelésben.

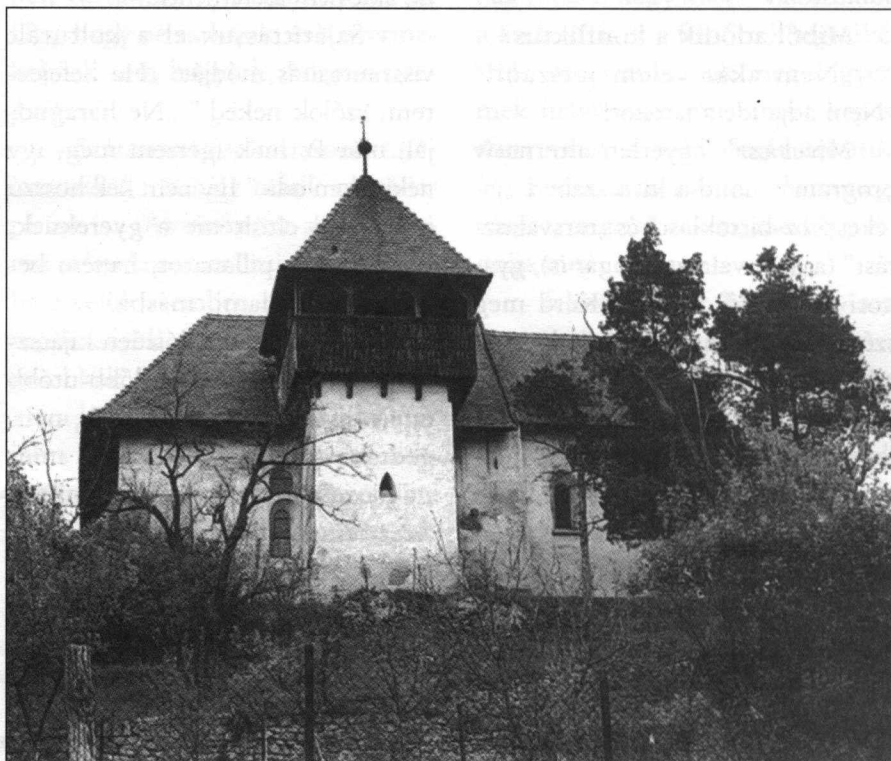
A munkatársak egy része már dolgozott gyermekintézményben, így van tapasztalatuk, amikre támaszkodhatunk. Munkánkat részál-lású konyhai dolgozó, óvodatitkár, továbbá külső vállalkozásban könyvelő, fejlesztőpedagógus és logopédus segíti. A német nyelvet játékosan tanítja egy tanár a presbitériumból, a zenei előkészítést a kántorunk végzi, aki szintén rendelkezik tanári képesítéssel.

Ebben az évben óvodánk sokat nyert azzal, hogy vállaltunk egy fogyatékos gyermeket, aki édesanyjával együtt délelőtt tartózkodik az óvodában. Az ép óvodások elfogadták a másságot. Januártól fél évre két mexikói kislány jött hozzánk, hogy hazájuktól távol tanulják a magyar nyelvet. Ezeket a feladatok is Isten kegyelmének érezzük.

Volt óvodásaink rendszeresen visszajárnak hozzánk. Megosztják velünk örömeiket, sikereiket – együtt örülünk. De elmondják bánataikat, kudarcaikat is. Ilyenkor biztatjuk, erősítjük őket.

Kitartóan küzdünk nemes célokért: az egymással való tisztességes viselkedésért, a felnőttek tiszteletéért, környezetünk szeretetéért, védelméért, a kulturált emberi beszédért. Szeretet által segítjük alakulni az apróságokat. A gyermek Isten ajándéka. Fejlődésben lévő ember, nem kényünkre-kedvünkre kiszolgáltatott tárgyi tulajdon. Kötelességünk a jogait képviselni. Vezetésre, kíséretre van szüksége. Változatos, lelküket felüdítő tevékenységrendszerrel biztosítjuk a keresztyén szellemű nevelés értékeinek közvetítését. Reménykedünk abban, hogy mindez a „magvetés” egyszer jó földbe hullik.

Isten szeretete rendületlenül velünk van, Jézus által. Ő maga mondta: „Véletek vagyok mindennap...”

Doboka - Kolozs megye

Az óvoda légköre (folytatás)

Kövér Sándorné dr.

Konfliktusok pedig vannak” (Thomas Gordon)

„Az emberi kapcsolatokban a konfliktusok elkerülhetetlenek. Nincs más hátra: ki kell találni, hogy lehet a konfliktusveszélyt a lehető legkisebbre csökkenteni, és hogyan oldjuk meg azokat a konfliktusokat, amelyeket nem lehet elkerülni.”¹

A tisztelet, az elfogadás, a megbecsülés és szabadság légköre eleve csökkenti a konfliktushelyzeteket. Ha csak a legszükségesebb szabályokat megbeszéljük, és annak ésszerűségét maga a gyermek is belátta – biztonságérzete miatt is – igyekszik betartani.

Konfliktusok azért lehessenek, mert ennek mindenáron való kerülése csak növeli a feszültséget! Válgatása természetesen nem egyezik meg annak keresésével.

Miből adódik a konfliktus?

„Nem akar velem játszani!”
„Nem adja ide a játékot!”

Mivel csak egyetlen alternatív program² mondja ki a szabad „játékeszköz-birtoklást” és „társválasztást” (a nem választás jogát is), gyakori az óvónői válasz: „Kérd meg szépen, hogy játsszon veled, vagy adja oda a játékot.”

Miért gondoljuk azt, hogy a tolerancia jegyében mindenkinek mindenkit egyformán kell szeretnie és megválnia a most legkedvesebb játékától, amelybe belemerült és fantáziája még annyi mindent tervezett vele? Ha a gyermek ezt meg is teszi

– a mi kedvünkért –, indulatát csak elfojtotta, amely rövidesen újabb, már durvább konfliktusban jelentkezik. Akik nem akarnak együtt játszani, azok e pillanatban nem is fognak, mert ha ehhez affinitásuk lenne – ha a játszó gyermek elképzelésébe beleért volna a társ –, nem is lenne tudomásunk róla, mivel rég megoldották volna. A kényszerből átadott tárggyal többnyire nem tud nyugodtan játszani a gyermek, mert a másik ott duzzog, figyel, zavart kelt.

Mit tegyünk tehát?

– Tudom, hogy nehéz, de gondoskodjunk kellő mennyiségű eszközről, ehhez megfelelő kuckókról, térelválasztókról.

– Egyezzünk meg az alapvető szokásrendszerben. „A játékot joga van mindenkinek befejezni, nem kell rögtön átadni.” „A közös tevékenységbe – menet közben – nem muszáj bevenni, akit nem szeretnének.”

– Sajátíttassuk el a kulturált visszautasítás módját: „Ha befejeztem, szólok neked.” „Ne haragudjál, már Petinek ígértem meg, így neki adom oda.” Így nem kell hosszú időt azzal eltöltenie a gyerekek, hogy lesse a pillanatot, hanem belekezdhet valami másba.

– Ha a gyerekek jóízűen kijátszhatják magukat, mivel előbb-utóbb úgyis tevékenységet váltanak, nyugodtabb lesz a játék légköre, mint mikor mindig félbe kell hagyni.

– Amennyiben mindig ugyanazok a gyerekek uralják az egyedi, érdekes játékokat, a nevelőnek alku kell kötni velük, hogy délután vagy

másnap más tevékenységbe kezdjenek.

– „Ne haragudj, de most nincs kedvem veled játszani.” – Ez az elutasítás lényegesen kevesebb feszültséget indukál mint a lökdösődés, rúgás támadó, agresszív jellege. Az utóbbi az egész gyermek személyét utasítja el, míg a másik csak a jelenlegi helyzetre, szituációra utal.

– A gyakran elutasított (kirekesztett) gyermek státuszán az óvodapedagógus úgy tud változtatni, ha ő jókat játszik vele, s a gyermek olyan előnyös tulajdonságait juttatja eközben – nem feltűnően – felszínre, amely miatt rá is szüksége lesz a csoportnak.

– Sok-sok lehetősége legyen a gyermeknek a feszültségoldó, elhárító mechanizmusok alkalmazására: szerepjátékban, mesehallgatásban, dramatizálásban, bábozásban, drámajátékokban.

– Kezdetől fogva – folyamatosan – adjon mintát arra az óvodapedagógus, hogy a konfliktusokban nem kell senkit legyőzni – csak meggyőzni. Ha mindig pontos viselkedésmintát nyújtunk arra, hogy elfogadott dolog megmondani a másinak, hogy mit szeretnénk, vagy mit nem, valamint van az érzéseink közlésének olyan módja, amelyik nem hibáztatja a másikat, nem fenyeget, és nem alázza meg, – a felnőttekkel és egymással is – nyíltak, egyenesek és őszinték lesznek. Mindez hozzájárul ahhoz, hogy önmagukat irányítsák és ne közvetlen beavatkozást várjanak mindig a felnőttől.³

¹ Dr. Thomas Gordon: Vezetői eredményesség tréning, Studium Effektíve Kiadó, Budapest, 1994. 158. oldal

² Dr. Pereszlényi Éva – Porkolábné dr. Balogh Katalin: Játék – Mozgás – Kommunikáció Óvodai Program, Budapest, 1997. 16. oldal

³ Balázsné Szűcs Judit: Az ember, aki óvodás, Szort Bt. Budapest, 1997. 75. oldal

- Amennyiben mégis az óvoda-pedagógus segítségére van szükség a konfliktus megoldásánál, próbáljunk úgy fogalmazni, hogy a felek tudtára adjuk pártatlanságunkat. Ha lehiggadtak, sértegetés nélkül hallgassák meg egymást, beszéljék meg az álláspontjukat, majd kereszenek mindegyik számára elfogadható megoldást. Rájönnek, hogy minden érzés jogos; de bizonyos viselkedési módok megengedettek, mások pedig nem. Így szereznek gyakorlati tapasztalatot a vágyteljesítés kitolásához, az empátiához, a harag kezeléséhez, indulati kontrollhoz, ami nélkülözhetetlen az alapvető társas készségek elsajátításához.

Az érzelmi pallérozottság növeli a tanulás hatékonyságát.

„Az a gyermek, aki képtelen figyelmét összpontosítani, aki gyanakvásra hajlik bizalom helyett, aki inkább destruktív, mintsem tisztelettudó, aki csupa szorongás, akit rémisztő fantáziák kötnek le, s általában elégedetlen önmagával – rossz, másokéval korántsem egyenrangú eséllyel indul el a világban.”⁴

Mi pedig azt szeretnénk, ha a különböző adottságokkal rendelkező gyermekeink jól boldogulnának a világban, amelyről nem is tudjuk, hogy mire felnőnek, milyen ismereteket kíván tőlük, de azt szeretnénk, hogy sikerrel oldják meg a majd előttük álló problémákat.

Mit tehetünk ezért már óvodáskorban?

- Legfontosabb az, hogy a gyermek tanulási folyamatát 4 évig ne

ismeretadagolási kérdésként, hanem személyiségfejlesztésként kezeljük. Vagy így: milyen gyermek képes ismereteket elsajátítani és mely körülmények között a legjobban? Csíkszentmihályi Mihály a *Chicagói Egyetem* pszichológusa⁵ a csúcsteljesítmények vizsgálatára két évtizedet szánt, s azt tapasztalta, hogy ezek a flow (áramlat) állapotában jönnek létre. A flow-ban tevékenykedő személyt csöppet sem érdekli, megfelelő-e, rossz-e amit csinál, mégis a legkiválóbbat nyújtja – a motiváció, a cselekvés örömetől vezérelve. A képességek latba vetése annak köszönhető, hogy a flow önfeledt állapotában – aggodás és idegeskedés, megerőltetés helyett – úgy belemerülünk abba, amit csinálunk, hogy csupán az enyhe mámor vonzó, halatlanul motiváló érzése van jelen, ami a figyelem-összpontosításban ölt testet. Hányszor vagyunk tanúi a gyermek flow állapotának, annak az önfeledt tevékenységbe merülésnek, amit csak ápolunk, tiszteletben tartanunk, őriznünk kellene! Úgy, hogy ne zavarjuk, és a gyermekeknek sem hagyjuk, hogy ezt tegyék.

- Számunkra sokat mond Csíkszentmihályi Mihály másik megállapítása is: „Az emberek a jelek szerint akkor koncentrálnak a legjobban, ha a velük szemben támasztott követelmények a szokottnál kissé magasabbak, és kitehetnek magukért. Ha a követelmény túl alacsony, unják a dolgot. Ha összezsápnak a fejünk fölött a hullámok, szorongani kezdünk. A flow az unalom és a szo-

rongás közötti kényes zónában teremlődik meg.”⁶

- A fenti megállapítások választ is adnak napjaink tanulással kapcsolatos dilemmáira, kell-e az óvodapedagógus e folyamathoz, ha köztisztviselőként álló pszichológusunk azt mondja: „Mindnyájan tudjuk, hogy ha egy négyéves gyermek nem óvoda, de otthon megfelelő ingerdús környezet veszi körül, akkor négy, négy és fél éves kora körül magától elkezd számolni [...] és hamarosan biztosan mozog az ötös, tízes, sőt esetleg a húszas számkörön belül.”⁷ Nem tudom, hogy valóban magától jut-e el idáig. Azt azonban valom, hogy a gyermek önállóan tanul (de nem feltétlenül önmagától), s ezt biztosítani, segíteni – ez maga a nevelés.

A kérdés csupán az, hogy hogyan?

Úgy, hogy a gyermekben a bizalom légkörében saját tapasztalatai, cselekvései alapján kialakul annak tudata, hogy a siker valószínűbb a kudarcnál és a felnőttek segítőkészek. Nem csinálnak meg a gyermek helyett semmit, amire képes, mert ezzel is önbizalmát erősítik! Nem ugranak segíteni, hanem megvárják, míg ezt ő kéri, mert így tanulja meg:

- felmérni saját határait, s azt, hogy egyedül nem boldogul,

- megítélni, hogy környezetében ki tud segíteni rajta,

- a probléma kultúrált megoldását (duzzogás, sírás, düh nélkül),

- pontosan szóban kifejezni, mi

⁴ Daniel Goleman: *Érzelmi intelligencia*, Magyar Könyvklub, 1998. 260. oldal

⁵ Mihály Csíkszentmihályi: *Flow: The Psychology of Optimal Experience*, New York, Harper and Row, 1990. Magyarul: *Flow (Áramlat): A tökéletes élmény pszichológiája*, Akadémia Kiadó, Budapest, 1997.

⁶ Daniel Goleman: *Érzelmi intelligencia*, Magyar Könyvklub, 1998. 129. oldal

⁷ Dr. Vekerdi Tamás: *Az óvodai nevelés értékei és ezek megőrzése a kezdő iskolásidőszakban. Érték és minőség az ezredforduló óvodáiban*, Okker Kiadó, 1999. 26. oldal

az amivel nem boldogul,

- mivel a kapott segítség sem azt jelenti, hogy megcsináljuk gyorsan helyette, hanem kérdéseink alapján kezd dönteni a cselekvés módjáról,

- megszervezni a tennivalókat, összegyűjti az esetleges eszközöket,

- élvezni munkája sikerét, a megnyugvást, bólintással kifejezett helyeslésünket.

Az így „szoktatott” gyermek nem dühöng tehetetlenségében, hanem konstruktívan meg akarja oldani a problémát, s ez a személyiségjegye a sikeres élet legfontosabb feltétele. Ennek igazolására személyes élményemből egy példa:

6 és 4 éves óvodás unokáim vasárnapi ebéd után jégkrémes autót kaptak. Mind a kettőnek jutott egy-egy, de „ma csak az egyik kiürítésére kerül sor” – mondtam, s természetesen ezt a kicsinek adtam oda. 6 éves unokám a duzzogás, sértődés jelét ugyan nem mutatta, de fájó szívvel nézte az autóval játszó öccsét. Kis idő múlva megjelent és megkérdezte: „Nagyi, nincs üres fagylaltos dobozod?” „Az nincs, csak ez a műanyag doboz.” – válaszoltam. „Jó lesz, add ide, mert megmérem.” Majd boldogan jött vissza – megállapítva – hogy ez magasabb és hosszabb is mint az autó tartálya, így biztosan belefér az ő fagylaltja. A probléma illetően megoldása melyik nagyi szívét nem lágyítja meg – az átpakolásnak így már nem lehet akadály.

- Unokám az óvodában elsajátította, hogy céljainkat érvényesíteni lehet, csak kompetensnek, hatékonnak kell lenni.

- A dolgok kíváncsisággal megismerhetők (megmérhetők) és ez jó,

örömteli dolog.

- Már önkontrollja is kialakult, képes volt viselkedésének megfelelő szabályozására, ellenőrzésére: kialakult a belső tartás érzése (nem sírt, nem veszekedett).

- Bizalommal volt a felnőtt iránt, s tudta, hogyha vágyait megfelelően kommunikálja, sikerre számíthat.

- Kialakult az együttműködés, az a képesség, hogy összhangba hozza igényeit másokéval és kooperatív megoldást találjon.

- A kudarcot (ő nem kapott autót) el lehet háritani konstruktív módon, kreatív megoldással.

Lehet-e ennél fontosabb dolgokat 6 éves korra megtanulni? Aligha!

Az óvodában a kultúra – gyermekek szerinti mennyiségben, mélységben és ütemben való – átszarmaztatása a mi dolgunk, de a gyermek ezt felfedezőként, kutatóként szerezhesse meg, a saját élményű tanulás során, ha szükséges az óvodapedagógus kérdései, rávezetései nyomán.

Ennek érdekében:

- Kérdezhessen mindig, minél többet, s ne szóljanak rá, hogy „most nem erről van szó”, hanem „milyen jó, hogy erről még ez is eszedbe jutott”. Ha nagyon eltérne a témától, legfeljebb azt: „Juttasd eszembe, hogy ezt együtt részletesen megbeszéljük!”

- Választhasson, dönthessen a tevékenységek, megoldások, technikák között, de ott kitartásra, kreativitásra kapjon ösztönzést.

- Tévedhessen és korrigálhasson minden negatív élmény nélkül bármit, feladatlapot éppen úgy, mint magatartást.

- Vállaljon felelősséget döntése-
iért, tetteiért, amit szintén korrigál-

hat, kijavíthat. (Nem hiszem, hogy a gyermeket, aki arra vágyik, hogy komolyan vegyék, lelkesíti, ha 7 éves koráig csak „lehetősége van és nem felelőssége”.⁸)

- A kudarcot tekintse az élet velejárójának, s kapjon minél több élő mintát arra, hogy ezek nem tragikus események, s miként leszünk úrrá fölöttük újrakezdéssel, a siker hitével.

- A felnőttekkel és társakkal való kapcsolatrendszerben (interakciók, kommunikáció) ismerje fel saját képességeit, értékeit, helyét a közösségben, így alakul ki egy-
sége, pozitív énképe.

Az, hogy milyen szervezeti formában és szintéren szerezheti meg a gyermek mindezt, az egész nap folyamán nem szabályozható. Wargha István azt mondta: „Minden sérelemről a kivetel módja ment meg.”⁹

A mikrocsoport a legmegfelelőbb arra, hogy megtanulják, mennyi mindent tudhatnak meg egymástól is, nemcsak az óvodapedagógustól. Egy a fontos: élvezze, szeresse, amit csinál, abban az összes képességét vesse latba, mert ez jó, és szükségleteit, vágyait itt és most megvalósíthatja. Éreznie és tudnia kell, hogy mint gyermektől nem várják el tőle, hogy mindennap egyformán kedves és ügyes legyen, de mégis szeretik, mert így fogadják el.

Az ilyen légkörben élő gyermek érzelmileg és szellemileg olyan banyuval lépi át az első osztály küszöbét, ami a „szívvel kezdéshez” elengedhetetlen gondoskodást megalapozza, és amiből meríthet később is.

(folytatjuk)

⁸ Dr. Húvös Éva: Differenciált Óvodai Bánásmód. DOB-program a kell és lehet között, Budapest, 1996. 13. oldal

⁹ Wargha István: Terv a kisdedóvó-intézetek terjesztése iránt a két magyar hazában, Pest, 1843. 151. oldal

Lelkigondozás az ifjúsági munkában

(kitekintéssel a nevelési – pszichológiai tanácsadásra)

Dr. Pótor Imre

Hálás vagyok Istennek, hogy drága szüleim – lelkész édesapám és pedagógus édesanyám – már gyermekkoromban belém oltották népem szeretetét, majd pedig a felnövekvő generációk iránti felelősséget. Isten segítségével a bibliai, evangéliumi, hitvalló kegyesség elkötelezettjeként kívánom diákjaimnak – velük együtt élve – átadni az örömhír ismeretét.

A református általános- és középiskoláinkban döntő fontosságú a lelkigondozói jelleggel történő hitvallásos, gyakorló keresztyén életre való oktatás és nevelés. Krisztus szorongató hívásának készséggel és örömmel engedve szolgáljuk Urunkat a ránk bízott gyermekek és fiatalok között vallástanárként, nevelőként – mint útítárs, megszólítható testvér és terhelhető barát – a református közép- és felsőoktatásban.

Előadásomat a *lelkigondozói nevelés* fókuszából készítettem. E tevékenységet meghatározza, hogy evangéliumi hitvallásos elkötelezettséggel református közép- és felsőoktatásban folyik. Az ifjú korának, válásának és lélektanának ábrázolása után a nevelési és lelkigondozói célokat és módszereket mutatom be. Református tanuló ifjúságunk lelki gondozása közösségi létben, Jézus Krisztus missziói parancsa alapján történik. A lelkigondozva nevelő egyházi tevékenység történelmi

gyökerei is meghatározzák szolgáltatunk fő vonalait. A lelkigondozást végző tanári, nevelői személyiség jegyeinek bemutatása a gyakorlati segítségnyújtás irányába mutat.

1. Katechézis és lelkigondozás

A katechézis és a lelkigondozás két önálló, mégis elválaszthatatlan egységben álló diszciplína. Mindkettőre szüksége van a mindenkori egyháznak és fontos szerepet töltenek be az oktatásban és nevelésben.

a) A katechézis és lelkigondozás neve és fogalma

A katechézis a *katechetika* szó származéka. Ez a *kath* előjárószo és az *echó* ige, valamint a *techné* főnév összetételéből származik. Az *echó* ige jelentése: „felülről való megszólítás, lekiáltás, lehangzás”. Átvitt értelemben pedig: „tudósítás, oktatás, közlés”, másrészt: „tanít, utasítást ad” különösen olyan dolgokban, amelyek egy ismeretkör elemei.¹

A *katécheo* ige mind *Pál* leveleiben, mind *Lukács* evangéliumában négyszer fordul elő. Tárgyi értelemben a tanítandó anyagra utal, amit meg kell tanítani. Személyi értelemben pedig arra vonatkozik, akit meg kell tanítani. Czeglédy Sándor szerint a *katechézis* szó a keresztyén vallásról és hitre nevelés és oktatás egészének elmélete. Míg *Imre* Lajos értelmezésében a *katechézis* a vallásos nevelés

egész területe (családi, iskolai, iskolán kívüli), a vallásos nevelés egész körének szabályozása. A *katechézis* tehát az egyház nevelői munkájának tartalmi része, a hit tanítása és nevelése.²

A század dereka óta a *katechetika* helyett egyre gyakrabban használják a *hitoktatás*, *vallásoktatás*, *keresztyén nevelés* fogalmakat. Az egykori NDK-ban a keresztyén nevelés és oktatás egyházi szempontból két aspektusból szemlélhető. 1. Ami a pedagógia oldalát képviseli – ezt nevezték valláspedagógiának. 2. Ami a katechetikus oldalt képviseli, ezt nevezték a nevelés, oktatás munkájának, a tartalmi oldalt pedig katechetika szóval jelölték.

Nyugat-Európában az iskolai vallásoktatást *valláspedagógiának* nevezik. A *katechézis* szót pedig a gyülekezeti hitoktatói, nevelői tevékenység megjelölésére alkalmazzák. A katechetika szó helyett egyre inkább a *gyülekezetpedagógia* kifejezést alkalmazzák. A *valláspedagógia* átfogó terminus, az ember vallásos nevelődésével foglalkozó tudomány. Ez vagy a gyülekezet keretében történik, s akkor *gyülekezetpedagógiáról* beszélhetünk, vagy iskolai intézményes keretben, akkor pedig *vallásdidaktikának* nevezzük.³

A lelkigondozás a *poimén* (= pásztor) szóból ered. A *poimenika* (cura pastoralis) mindazokat a fel-

¹ Imre Lajos: *Katechetika*. Bp., 1942. /a továbbiakban: Imre Lajos 1942./ 1; Czeglédy Sándor: *Katechetika*. Kézirat gyanánt. Debrecen, 1951. /a továbbiakban: Czeglédy Sándor 1951./ 3; K. Wegenast: In: *Theologisches Begriffslexikon zum Neuen Testament II*. Hrsg.: Lothar Coenen. Wuppertal, 1983. 861.

² Rózsai Tivadar: *Katechetika*. Debrecen, 1980. /a továbbiakban: Rózsai Tivadar 1980./ 1. 3; Makkai Sándor: *Az egyház missziói munkája*. Bp., 1938. /a továbbiakban: Makkai Sándor 1938./ 104-107.

³ Németh Dávid: *Előadás valláspedagógia tárgykörében*. Órai jegyzet. Ráday Kollégium. 1998. 02. 04. Ezt az elvet képviseli Reiner Lochmann és Gottfried Lmmermann is.

adatokat, tevékenységeket felöleli, melyeket a pásztor végez nyájával.

A pásztor és nyáj ősképe a Szentírás először Isten és Izráel viszonyára alkalmazta (Zsolt 23; 71; 80,2; Ézs 40,11). Ennek a kapcsolatnak a megvalósulása Jézus Krisztusban teljesedett be. Ő magáról mondta: „*En vagyok a jó pásztor*” (Ján 10,11). Jézus Krisztus a „*juhoknak ama nagy pásztora*” (Zsid 13,20), „*lelkeink felvigyázója*” (1Pét 2,25). A megdicsőült Krisztus pásztorokat bízott meg földi nyájának gondozására. „*Ő adott némeleket {...} pásztorokul*” (Ef 4,11). A pásztor újszövetségi vonása: nem csupán a nyáj egészére van gondja, de juhait külön-külön is jól ismeri (Ján 10,14).⁴

b) A lelkipozítási helye: a református iskola

Nem felejtethetjük el, hogy a gályarabok késői ivadékai vagyunk. Hitvallásos nevelésről csak akkor beszélhetünk, ha hitvallásos oktatók, nevelők vannak az iskolában, akik belső meggyőződésből tevékenykednek jövő nemzedékünk hitbeni, szellemi és erkölcsi formálására.

Am hitbeni és lelkiismereti kérdés a református iskola nemzeti elkötelezettsége is. Az egyház és iskola a hiten, közösségen, a cselekvő sorsközösségen keresztül és az áldozatot is vállalni tudó nevelés során segíti diákjait nép- és hazaszeretetre.⁵ A tanár nem mondhat le arról, hogy a gyermek lélkét megragadja,

elérje, megszólítsa és segítsen neki tartalmat adni, segítsen kibontakoztatni. Az iskolának szüksége van erkölcsi értékekre, etoszra, azaz gondolkozási, magatartási és cselekvési egységekre. Az értékek sorában kitüntetett helyen áll a humanisztikus és szellemi értékek iránti elkötelezettség a korszerű és jövőre nyitott hazafiságra, igaz honpolgárságra, személyi, kulturális és nemzeti azonosságra nevelés.⁵

2. Az ifjú kora, vallása és lélektana

a) Az ifjú kora és vallása

Az ifjú korát illetően a klasszikus, de a legújabb katechetikák sem adnak egyértelmű választ. Meghatározásaik is eléggé eltérőek egymástól.

Vikár György pszichiáter a serdülő- és ifjúkor specifikus jellemzőinek tartja: a biológiai fejlődést, a nemi érést, az én fejlődését, a társadalmi tényezőket és a kognitív folyamatok magasabb szintre jutását.⁶ Eduard Spranger „*Az ifjúkor lélektana*” című művében a középosztálybeli német ifjúságra vonatkozóan a serdülőkort az autonóm lelki fejlődés sorsdöntő időszakaként ábrázolja, melynek három fő mozzanatát hangsúlyozza: az én felfedezését, az életprogram fokozatos kialakulását és az élet egyes formáiba való beilleszkedést.

Az ifjúkor az ember vallásos fejlődésének döntő időszaka. Általánosan elfogadott tény, hogy a 10-25.

életév között van a legtöbb megtérés és ezen belül is – Stanley Hall és Starbuck kérdőíves kimutatása szerint – a 16. életév mutatja a megtérések legnagyobb számát.⁷ Ezért nem mindegy, hogy milyen élményeket, tapasztalatokat szereznek a diákok a gimnáziumi vallásórákon. Az ifjak nagy része döntés előtt áll és döntésük lehet a keresztyén hitre vonatkozóan pozitív, de negatív is. Vallásos szükségletük olyan erős, hogy ez gyakran álcázott viselkedési formákban jelentkezik. Ilyen például a kételkedés, ateizmus, tettelt közömbösség a vallás iránt. Valójában kereső lélek az ifjúé, és nagy elégedetlensége önmagával és a társadalommal szemben sokszor a megtérés előzménye, előkészítője. Az ifjúkor vallásos nyugtalansága az önkiegészítési szükség kifejezése. Célhoz akkor ér, ha e kettős szükségletét Jézus Krisztusban megtalálja.⁸

E. Spranger részletesen ábrázolta az ifjúkori vallásos fejlődést meghatározó jellegzetes atmoszférákat.

1. A mérsékelt vallásos környezetben élő fiatalok könnyebben döntenek a tudomány, mint a vallás igazságai mellett. Megrendülhet hitük etikai konfliktusai nyomán. 2. A túlzottan vallásos környezet a hirtelen megtérést, az önmegfigyelést, önelemzést és egyéniséget hangsúlyozza, az egyházban csendben és szakadás nélkül történik e környezet ifjainak vallásos fejlődése. 3. A vallásilag

⁴ Forgács Gyula: A belmisszió és a cura pastoralis kézikönyve. Pápa, 1925. 1-34; Eduard Thurneysen: A lelkipozítási kézikönyve. Fordította: Varga Zsigmond. Bp., 1950. 6-11; 71-78.; Makkai Sándor 1938. 171-187; Makkai Sándor: A személyes lelkipozítási tana. Bp., 1947. /a továbbiakban: Makkai Sándor 1947./ 24-32; Rózsai Tivadar: A személyes lelkipozítási kérdései. Theologiai Szemle /a továbbiakban: ThSz/ 1965. /a továbbiakban: Rózsai Tivadar 1965./ 129; Czegléd Sándor: Poimenika. Debrecen, 1981. 1-3; Szabó Géza: Pszichológia. Bp., 1976. 103-105; 144; Rózsai Tivadar: Lelkipozítást. Debrecen, 1981. /a továbbiakban: Rózsai Tivadar 1981./ 3-5; 16.

⁵ Schaffhauser Ferenc: A jellem nevelése. Előadás nevelésmélet tárgykörében. Lejegyezte Pótor Imre. Ráday Kollégium. 1997. 11. 14.

⁶ Vikár György: Az ifjúkor válságai. Gondolat Kiadó. Bp., 1980. 15.

⁷ Czegléd Sándor 1951. 92.

⁸ Imre Lajos 1942. 241.

közömbös vagy vallásellenes környezet lényegében tiltakozás az egyház tehetetlensége és saját nyomorúságai ellen.⁹

Fontos, hogy a fiatalok megtalálják a nekik megfelelő vallásos közösséget. Az ifjú vallásos fejlődési folyamatának célja, hogy „az örök értékek élő edényévé válják, a világgal szemben szabad, önmagában is értékelhető személyiséggé. Az ifjúkor az Istentől való elbívás ideje: úgy az ifjúságra, mint vezetőire nézve áldott, de egyszerűs mind komoly és felelősségteljes alkalom.”¹⁰

Az ifjú a világban értéket, értékegyeséget keres, amihez önmagát igazíthatja. Kegyessége végletekre hajló. Korszaka a vallási láz hangulatának ideje. Visszatérő kérdése, hogy mit használ neki a valóság. Jellemző az ifjak egyházzal szembeni bizalmatlansága.¹¹

Önmagát keresi és akarja a fiatal megvalósítani. Lelki törés esetén kettős veszélybe kerülhet: vagy kiábrándulás vagy öncsalás veszi hatalmába. Ezért kell megragadni minden lehetőséget, hogy a szelídség, a mértékletesség és szeretet eszközeivel elvezethessük az ifjakat a legfőbb hatalomhoz és tekintélyhez: Jézus Krisztushoz. Ha az ifjú nem szembesül Krisztussal: problémáit nem tudja megoldani, lázadóvá, fanatikussá válik vagy nyáj-emberként elfogadja és kiszolgálja az egyes uralkodó társadalmi tekintélyt. Nem álmegoldásokat kell kínálni fiataljainknak, de hittal és a cselekvő szeretettel kell társként,

barátként melléjük állnunk.

Az ifjúkor katechézise tekintetében E. Erikson szerint leginkább az identitás – identitászavar jellemzi a 13–21 év közöttieket, azaz ‘az vagyok, aminek mások szemével látom magamat’. Míg J. Piaget a formális-operatív gondolkodást, addig L. Kohlberg a környezet tetszésének elnyerését, J. W. Fowler viszont a szintetizáló-konvencionális hit kialakulását tartja legjellemzőbbnek e korszakra vonatkozóan.¹²

b) Az ifjúkor lélektana

A testi éréssel együtt jár a személyiség kifejlődése. Az ifjú felfedezi magát és a világot. Minden iránt érdeklődik, a tudomány, a társadalom, a politikai helyzet, a kultúra, az irodalom és művészet iránt. Kritikus, szeretne feltűnni, eredményeket felmutatni. Szeretné megtalálni teljes önmagát. Fokozódó érdeklődését az ismeretszomj és sikervágy ösztönzi. Bár érzelmvilága labilis, mégis akaraterejével szeretné befolyásolni az egész világot. Hisz és kételkedik. Az ifjú érése tehát nem csupán testi, hanem erkölcsi, értelmi és vallási érése is.¹³

Krízisei, sikerei óriási hajtóerők. Nem elégszik meg olcsó megoldásokkal. Szellemileg – lelkileg erősödik, meg akarja találni és tartani önmagát. Komolyan veszi az élet kérdéseit, problémáit. Mindent szeretne megoldani. Várja az elismerést. Súlyosan érintik akár a testi, akár a lelki traumák. Nem egyszer gyógyíthatatlan vagy nehezen gyógyuló sebeket sze-

rez, de saját maga védelmében ha kell, könnyörtelen. Már nem él szülei védőbástyái mögött, és ha nem találja meg önmagát, lelkileg-szellemileg elszunnyul, selejt emberré válik.

Egyéniségének legfontosabb jegyei ilyenkor izmosodnak meg. Az elmentétek bűvös egységét, vonzását most fedezi fel. Meg akarja hódítani a világot, és szűkebb világában is egyéniségként akarja elfogadtatni önmagát. Testi fejlődése következtében is messzebb lát, látószöge kiszélesedik, de láttatni is akar. Őt is észre kell venni. Bár félénk, mégis nyitott lélekkel áhít minden újat, amit csak megismerhet, hatalmába keríthet. Testi és szellemi energiái fokozatosan előre lendítik. A gyermeki ábránd, képzelet és mesevilág után az ifjú lelkülete a legsokoldalúbb, legszínesebb. Érdemes ebben neki segíteni.¹⁴

Központi helyre az értelem lép. Szilárdságot, biztonságot igényel. Bálványa az ész: mindent ezzel akar megragadni és megmagyarázni. Gyakran szigorú kritikussá válik és fellázad a felnőttek tekintélye ellen. Csak a tényeket fogadja el, sarkigazságok bűvöletében él. Ha konfirmációi döntése nem volt elég szilárd és határozott, most szembefordul a vallással, hittal. Lázadó szelleme válságba kerül. Az ifjak társas viszonyulásának fontos vonása a barátságok kialakulása. Embereket idealizál, hősöket keres. Ha Krisztust, a leghatalmasabbat ilyenkor megismerheti, boldogan fedezheti fel benne Szabadítóját és Urát.¹⁵

(folytatjuk)

⁹ E. Spranger elméletét ismerteti: Erdei Mihály: Egyház és ifjúság. Egyházi értekezések. Tanulmányok az egyházi élet köréből. 10. sz. Szerk.: Csikesz Sándor. Debrecen, 1939. 72–74.

¹⁰ Csikesz Tibor: A serdülőkori lélektana, különös tekintettel vallásos életére. Tanulmányok a rendszeres theologia és segédtudományok köréből. A Debreceni M. Kir. Tiszta István Tudományegyetem Rendszeres Theológiai Semináriumból. 4. sz. Debrecen, 1941. 113k.

¹¹ Boross Géza: Katechetika. Kézirat. Bp., 1983. 88–89.

¹² Fodorné Nagy Sarolta: A katechézis kommunikációs problémái. Kálvin Kiadó. Bp., 1996. 48.

¹³ Stuhlmann Patrik: Az ifjúság lélektana. „Növekedvén nevelünk.” Könyvsorozat pedagógusoknak. Szent Gellért Egyházi Kiadó. Bp., 1994. 102.

¹⁴ Szabó Géza i.m. 137.

¹⁵ Czegléd Sándor: A katechetika vázlata. Kézirat gyanánt. Debrecen, 1981. 31.

Memorandum

(lat. *memoria*, -ae emlékezet; *memoro*, -are emlékeztet; *memorandus*, -a, -um szenedő melléknévi igenév, emlékeztetre méltó)

Dobos Ágoston

A Budapesti Lónyay Utcai Református Gimnázium alsóbb osztályaiban megszűnt a latin nyelv tanítása. Ezt nehezményezően észrevételezve dr. Borzsák István professzor levelet írt dr. Hegedűs Loránt püspöknek. A válaszlévlél elismerte az észrevétel igazságát, de mentségül mellékelte Kirsch Attila igazgató levelét, amely a szülők érdektelenségére, a tanügyi előírásokra, a gimnázium gyakorló iskolává történt előléptetésére hivatkozva fejtette ki, miért nem lehet a latin nyelvet a további években tanítani Budapesten egy református gimnáziumban.

A Budapesti Református Öregdiákok legutóbbi összeövetelén beszélgetést folytattak dr. Borzsák István, dr. Ritoók Zsigmond akadémikus professzor vezetésével a jelenlévő latin-tanárok, latinszakos egyetemi hallgatók és öregdiákok „*A latin nyelv tanítása tegnap, ma és holnap*” címmel. A résztvevők felkérték a Török Pál Egyesület főtitkárát, hogy az elhangzottakat foglalja össze és tegye a nyilvánosság részére is megismerhetővé, köztudomásúvá.

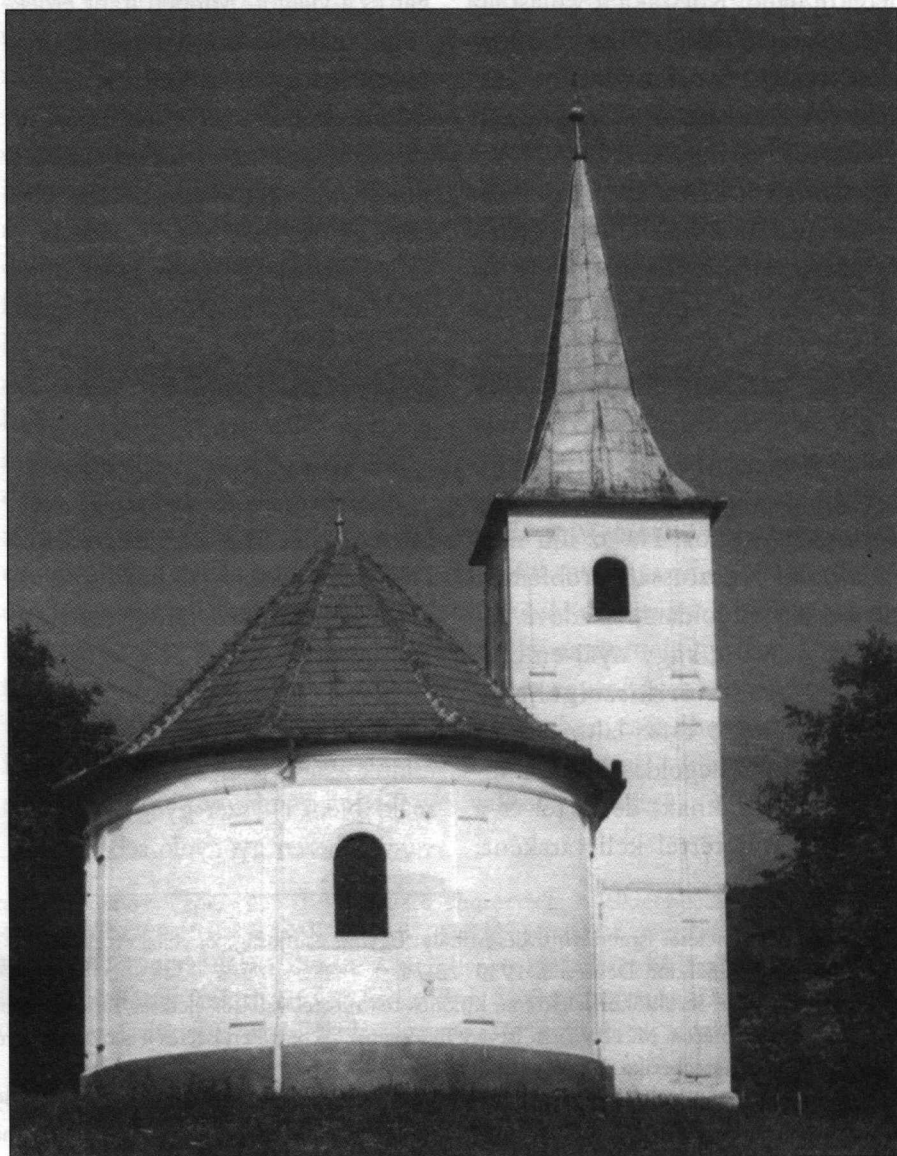
Erre tesz kísérletet az alábbi írás.

A Budapesti Református Öregdiákok Egyesülete alapszabálya szerint törődik a gimnázium szellemiségének megőrzésével. Az a klasszikus-, a latin-görög nyelven és irodalmon, valamint a bibliai evangéliumon nyugvó műveltség, amit az alma mater falai között kiváló tanárainktól kaptak, biztos alapot adott az egyesület alapító tagjainak arra, hogy szélsőségesen változó körülmények, izmusok és ideológiák között emberi

méltóságukat megőrizték, s a rohamosan változó technikai tudományos változásokkal lépést tarthassanak. Ezért az egyesület szilárd meggyőződése, hogy ennek a műveltségnek a szellemiségét a Budapesti Református Gimnáziumnak ma is nyújtania kell a mai ifjú nemzedéknek ahhoz, hogy az biztos alapokon tudjon helytállni a jövő század világában is.

Egyre több gimnáziumban van megszűnőben – egyházi iskolákban is – a latin nyelv tanítása.

Európát s benne nemzetünket is egyebek közt a klasszikus (latin-görög) műveltség és a Krisztusba vetett hit tette azzá, amit ma európaiságnak mondunk. Európát és vele minket, magyarokat is fenyeget a csak a haszonelvűséget tekintő, csak a napi gyakorlat igényeit figyelem-

Magyarbece - Fehér megye

bevevő személet. Ezért szükségesnek tartjuk, hogy ezt a klasszikus (latin-görög nyelven alapuló) műveltséget a ma felnövekvő, a jövő század értelmisége részére az iskolák, közük a Budapesti Református Gimnázium is nyújtsák, és kérjük, hogy a miniszter urat, hívja fel az igazgatók figyelmét ennek szükségességére felhívja. Megszerzésének lehetőségét ne akadályozza az, hogy a latin nyelvet különböző indokokra hivatkozással ne lehessen tanulni a gimnáziumban. Ne fossza meg ettől az ott nevelődő és felnövekvő református értelmiséget, s ezáltal további pályafutásában ne gyengítse.

Amikor a latin volt az európai értelmiség közös nyelve, II. Rákóczi Ferenc a francia királlyal, a *Bólyaiak Eulerrel* azonos műveltségi szinten és nyelven értekezhettek egymással. Az európai népek egy része azonos nyelvi gyökereik (szókincs és nyelvtan) folytán még őrzik kapcsolataikat a klasszikus alappal.

Mi, magyarok ne csökkentsük Európához való visszacsatlakozásunk esélyeit azzal, hogy a közös alapot tudatosan kihúzzuk gyermekeink alól. Ha azt akarjuk, hogy Magyarország visszacsatlakozása ne csak a kiszolgálás – a gazdaság: gyümölcs, bor, jó kenyér, ügyes kézműves, jó munkás – szintjén történjen meg, hanem a tudomány és a műveltség területén is meg akarjuk tartani még meglévő európai mivoltunkat, kötelességünk azt az ifjú nemzedéknek is megadni.

Nem véletlenül van létszámához képest sok Nobel-díjas magyar tudós, hanem azért, mert a középiskolában olyan műveltségi alapot kaptak, amelyre a gyorsan változó, fejlődő tudományokban is kimagasló eredményeket lehetett építeni. Ennek része volt a latin nyelv és irodalom, a magyar és valamelyik nyugati

nyelv és irodalom klasszikusainak ismerete, egyes szövegrészek, versek kívülről való megtanulása, amelyek a serdülő szervezetben az agy biológiai adatrögzítő, megjegyző, felfogó képességét is segítették.

A keresztyén hitét elhagyó, elfeledő, a hittel nem törődő fehér ember kulturális krízisben van. A műveltségi anyag is átrendeződik. Volt már ilyen a történelemben. Nemzetközi tudós konferencia is tárgyalt erről, kell-e a latin? Nem csak az antik arany és ezüst régészeti lelet, a kultúra is értéket őriz! Volt már ilyen kor és eljöhét ismét, hogy vágy lesz utána. Őrizzük értékeinket!

A szülőket elkápráztatja az új nemzetközi nyelv, az angol. Ez kell a gyerekeknek az érvényesüléshez! Pedig ez a gondolkodás csapda. Magyar gyerekeknek könnyebb az angol helyesírás, a német, az orosz, a francia stb., ha van latin alapja. Iskolánkban az előző években latint tanult orvostanhallgató, Erasmus ösztöndíjas joghallgató, latin növényneveket helyesen alkalmazó biológus most tapasztalja latin ismereteinek idő- és energia-felszabadító

hasznát. Mit csinál egy történész latin nélkül?! A matematikus és fizikus is hasznát veszi, ha tudja a jelölések latin nyelvi eredetű értelmét! Módot kell adni arra, hogy aki akar, az tanulhassa a latint! Elfogadhatatlan, hogy a tantestületben ne legyen latintanár! A gyakorlatias holland oktatási rendszerben is a humán osztályban kötelező a latin. A kerettanterv keretet ad. Van lehetőség ebben a latint is elhelyezni. A szülőket a tanároknak kell felvilágosítania. A tanítás játékos kedvcsináló formáinak alkalmazásával a teljes tantestület összefogásával és egységes szemléletével, a szülői társadalom felvilágosításával a klasszikus műveltség nyújtása, amint az más iskolák példája (Baár-Madas Református Gimnázium, Apáczai Gimnázium, Budapesti Piarista Gimnázium, Németh László Gimnázium, Radnóti ELTE Gyakorló Gimnázium, békési Sziládi Áron Református Gimnázium) mutatja, megvalósítható. Nem lehet indok a tanügyi szabályozás, a gyakorló iskolai állapot, a gyerekeknek nincs hozzá kedve, a szülők nem igénylik.

„E fiúért valaki felelős!”

Alvinc - Fehér megye

A debreceni református Dóczy-intézet történetének, jelenének és távlatainak rövid összefoglalása

Ablonczy Béla

1. *Áttekintés:* A Kedves Olvasó e nagyon rövid írásban a *Debreceni Református Leánynevelő Intézet* történetét – az előzményektől (1824) a megalapításon (1838. november), a fejlesztéseken (1859; 1874) a kibontakozáson és a virágzás korszakán (1908–1948) át, egészen az államosításig, a megszüntetésig (1952. július 3.) – tekintheti át. Ezek mellett utalást talál irodalmi hatásainak megemlézése mellett az intézettel kapcsolatos mai helyzetre (2000), és a jövőbeni elképzelésekre, távlatokra is. A legfontosabb irodalmi vonatkozásokat Szabó Magda író műveiben (Régimódi történet, Abigél) találhatja meg. Időrendben mutatom be az Intézet legfőbb eseményeit és kiemelkedő személyiségeit. Az iskola fejlesztésében és kibontakozásának megindításában elévülhetetlen érdemeket szerzett Dóczy Gedeon (1832–1911), akiről az Intézetet később (1928) elnevezték, aki 34 éven keresztül vezette az Intézetet, s ez őt és az Intézetet egyaránt országos hírvé tette.

Debrecenben a XIX. század első harmadáig csak a fiúk (Református Kollégium, 1538) intézményes neveléséről beszélhetünk, de 1838-tól kezdetét vette intézményi keretek között a református leánynevelés is.

A meginduló képzés a 4 elemi-re épült, és kétéves tantervvel rendelkezett. Steinacker Gusztáv evangélikus vallású pedagógust és lelkészt hívták meg 1838. április 16-án Pestről az iskola vezetőjéül, aki ezt a feladatot 1842-ig látta el. Majd ezután 17 évnyi szünet következett.

Az igazgatói állást 1859. október 2-án töltötték be ismét, több

pályázó közül özv. Valkó Károlyné Kloyber Máriát választották meg.

Őt az újonnan szervezett 8 osztályos leánynevelő intézet tantervének kidolgozója, Tancos István követte, aki az 1872. október 15-én megnyitott nevelőintézet vezetője is volt. Terveinek végrehajtását megakadályozta 1873. február 9-én bekövetkezett, váratlan halála. Ekkorra a 7. osztályos képzésig jutott el az iskola.

Ezek után Dr. Palay Miklós orvos, jeles vegytanár került az Intézet élére. Az 1872/1873-as és az 1873/1874-es tanévet ő vitte végig, s a következő tanévre pályázatot írtak ki egy férfi tanár számára.

2. Dóczy Gedeon igazgatói és pedagógia tevékenysége az Intézet élén (1874–1908)

Dóczy Gedeon igazgató-tanár tevékenysége alatt fejlődött az Intézet nyolc évfolyamúvá, mégpedig úgy, hogy nemcsak a felsőbb évfolyamos képzést bővítette ki 4 évesre, hanem megújította az előtte elvégzendő alapképzést is, a 4 osztályos elemi iskola létrehozásával. Így összesen 8 évfolyamúvá, vagyis kéttagozatúvá alakult a református leányiskolai képzés. Még tovább bővült az 1893/1894-es tanévtől azzal, hogy a felső tagozata 4 osztályosról (évfolyam) 6 osztályosra bővült, ez azt jelentette, hogy már a 10. évfolyamig tartott a képzés. Az 1899/1900-as tanévben újabb tagozattal, a tanítónőképzővel bővült az iskola. Az 1912/1913-as tanévben, új formában leánygimnázium kezdte meg működését, ami az 1912/1917-es tanév végén érettségi bizonyítványt adott,

és 8 osztályos leánygimnáziummá fejlődött, vagyis ekkora már a 12. évfolyamig tartott a képzés az Intézetben.

Dóczy Gedeon nagy hatású pedagógiai és iskolaszervezői tevékenységét jelzi az a tény, hogy az intézet 1928-ban felvette nevét. Az új elnevezés tehát így hangzott: Debreceni Református Dóczy Leánynevelő Intézet. Ezzel a névvel működött és virágzott tovább – tagozataival együtt – egészen az 1952-ben történt megszüntetéséig.

3. Az Intézet megszüntetése és mai helyzete (1952–2000)

„1952. június 27-i ülésén a Tiszántúli Református Egyházkerületi Tanács úgy határozott, hogy a Dóczy Leánynevelő Intézetet mindenestől felajánlja az államnak.”

„Ez a határozat megpecsételte az Intézet sorsát, tanácskoztak még róla, de elég gyorsan történt minden. 1952. július 3-án megtörtént az Intézet átadása. Egyházi részről Ferenczy Károly egyházkerületi főjegyző, Békefi Benő esperes, László Géza igazgató és Koppányi Mária inernátusi igazgató volt jelen. ... A Dóczy tanárait átvette az állam, ha kérték. Néhányan a megmaradt kollégiumi gimnáziumba mentek tanítani, amelyet fokozatosan megnyitottak a leányok előtt is, a következő években már nem csupán zenei tagozaton.” – írják a korabeli jegyzőkönyvek. Ezzel valóban lezárult az intézet tényleges működésének közel másfél évszázados korszaka.

A rendszerváltás, s az egyházi ingatlanok rendezéséről szóló 1991.

évi XXXII. törvény lehetővé tette, hogy a Református Egyház visszaigényelje a *Kossuth Lajos Tudományegyetem Gyakorlógimnáziuma* által használt Kossuth utcai épületet. A *Magyar Köztársaság Kormánya* 1995-ben kelt rendelete alapján telekkönyvileg a *Tiszántúli Református Egyházkerület* nevére került az épület, melyet 2000 nyarán a fenntartó *Tiszántúli Református Egyházkerület* ténylegesen

használatba is vett. A fenntartó – a *Tiszántúli Református Egyházkerület* – egyelőre a *Református Kollégium Gimnáziumának* tagintézményeként kívánja működtetni a visszakapott iskolát, melynek igazgatásával a Református Gimnázium korábbi igazgatóhelyettesét, Kunszabóné Dancs Edit matematika-fizika-technika szakos tanárnőt bízták meg. A Dóczy tagintézmény igazgató-

helyettesi teendőit a tanév kezdetétől Gaál Izabella angol-német és Illyés Ilona biológia-földrajz szakos tanárnők látják el. A tervek szerint a jövőben pedig, mint a Debreceni Református Kollégium Dóczy Gedeon Gimnáziuma folytatja működését, és fejt ki hatását az újabb nemzedékekre ez a régi-új iskola, röviden a református „DÓCZY”!

Fél évszázad után: jótékonyági est a Dóczyban

(2002. március 9.)

Hagyományt őrizni és teremteni – a jó jegyében

Ablonczy Béla

Amikor fiatalok és idősek részesei akarnak lenni a jótékonyagnak, egyszerre kell szembeszállniuk a saját restségükkel és a külső akadályokkal, hogy végül jó szülessen. A jótékonyág sok szervezést, akaratot, energiát igényel – mondta *Bölcskei Gusztáv*, a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke, amikor védnökként is köszöntötte az ötven év után újraindult debreceni Dóczy Gedeon Református Gimnázium jótékonyági estjét. A püspök – egyben a Zsinat lelkes elnöke – hozzáfűzte: a régi-új alma maternak éppúgy kell hagyományt őriznie, mint teremtenie. Melyik a nehezebb? – tette föl a költői kérdést. Rámutatott: a tradícióápolásnak és -teremtésnek az értékteremtés jegyében találkozniuk kell, hogy erősíthessék egymást. Erre rímelő gondolatokat hallottunk *Kósa Lajos* polgármestertől, aki szerint a hagyományok arra valók, hogy őrizzük és egyben meg is újítsuk azokat. A város első embere gondolatihoz azt is hozzátette: „Ma már mindent lehet, de tudjuk: csak a jót szabad.” *Kunszabóné*

Dancs Edit igazgató jelezte: a bevételt a 2000-ben ismét kaput nyitott iskola szertárainak felszerelésére fordítja a hatévfolymos, önállóságának küszöbén álló intézmény, amely jelenleg a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumának tagintézménye.

Szabó Magda Kossuth-díjas író, Debrecen díszpolgára, az est másik védnöke – a Dóczy-intézet hajdani növendéke és oktatója – visszautaló s egyben a jövő számára szellemi-lelki útmutató, irányjelző üzenetében leszögezte: „Aki a Dóczy Gedeon intézetében valamikor kimagasló iskolai eredményt ért el, elment tudott mondani a gonosznak, hitét, magyar református mivoltát is megőrizte. Nem vallotta, hogy olyan filozófiát higgyen, amelyből Isten kimaradhat. Dolgozni még iskolás korában megtanították, meglegte a legnehezebb időben is a helyét tisztas munká révén is.”

A művészetek randevúját jelző, egyben ifjak és idősebbek produkcióbeli találkozóját felvonultató, színes esten – *Szabó Magda* és az intézet hagyományai iránti tiszteletből is, a hagyomány és a megújulás kettős elkö-

telezettsége jegyében – a gimnázium új növendékei – a Garabonciás Művészeti Iskola dóczys színjátszó csoportja – az *Abigél* című – részben a Dóczy-intézeti élet ihlette – regény néhány részletét vitte színre.

Az estet figyelemmel kísérő számos iskolapártoló, szülő, pedagógus és diák a nagy sikerű rendezvényen örülhetett az Európa-szerte ismert kollégiumi Kántus fellépésének is. *Berkesi Sándor* karnagy vezetésével az énekegyüttes *Bárdos Lajostól* és *Karai Józseftől* adott elő műveket. Galgamenti játékokat és táncokat mutatott be a *Maróthy György Néptáncegyüttes*, *Teremi Sándor* vezetésével.

S diákok és pedagógusok rejtett előadóművészi értékeire is fény derült az intézmény első ilyen rendezvényén, a helyi *Grand Hotel Aranybika* Bartók termében, ahol előadó és hallgatóság egyaránt érezhette és érzi *Szabó Magda* szavainak súlyát: „Leendő sikerünk nem rohanás, erőszakos és türelmet nem ismerő bajnokmérkőzés lesz, hanem Isten velünk elgondolt szándékának diadalma s beteljesülése”.

A 2002. évi református pedagógus kitüntetések

Papp Kornél

1 1997. november 19-én Zs-14/1997. számú határozatával alapította meg a Magyarországi Református Egyház Zsinata azt a két református pedagógus kitüntetést, melyre a következő két hónap során 2002. április 8-ig várja a Zsinati Iskolaügyi Osztály a jelöléseket. Ezt követően az Iskolaügyi Osztály átadja a jelöléseket véleményezésre az illetékes egyházkerületek iskolaügyi (fő-)tanácsosai számára. A jelölésekhez csatolni kell az intézmény igazgatótanács támogató véleményét is (ha működik igazgatótanács az intézmény mellett). A Zsinat Iskolaügyi Szakbizottsága 2002 áprilisában hozza meg határozatát kitüntetések odaítélésének Zsinat elé történő terjesztéséről, melyről a Zsinat 2002 májusában dönt.

a) **Makkai Sándor-díj** – a református nevelési eszmények átültetéséért a mindennapi pedagógiai gyakorlatba. A díj adományozásának feltételei: több éves óvónői, tanítónői vagy tanári tevékenység magyar református közoktatási intézményben, kiemelkedő szakmai munka, példamutató emberi-hitbeli magatartás. A díj évente három pedagógusnak adományozható, akik közül egynek mindig határon túli pedagógusnak kell lennie. A díj átadására a 2002/03. tanév országos református tanévnyitóján kerül sor. A Makkai Sándor-díj eddigi díjazottjai: dr. Kovács Gáborné (Budapest), Rábold Gábor (Debrecen) és Tőkés Elek (Kolozsvar) [1998], Csekme Jolán (Gödöllő), Lóczy Istvánné (Kaposvár) és Tolnay István (Nagyvárad) [1999], Czapáry Endréne (Pápa),

Szabó Gáborné (Kecskemét) és Szilágyi Lajos (Nagybereg) [2000], Finna Istvánné (Nyíregyháza), Sullay Mihályné (Gyula) és Drenkó Zoltán (Rozsnyó) [2001].

b) **Imre Sándor-díj** – a református iskolaügyért végzett áldozatos munkáért. A díj adományozásának feltételei: több éves iskolavezetési vagy a református oktatásügyért más területen folytatott kiemelkedő tevékenység, példamutató emberi-hitbeli magatartás. A díj évente egy pedagógusnak adományozható. A díj átadására az Országos Protestáns Napok kulturális estjén kerül sor 2002 októberében. Az Imre Sándor-díj eddigi díjazottjai: Kiss László (Debrecen) [1998], Molnár Miklós (Budapest) [1999], dr. Győri István (Sárospatak) [2000] és dr. Héderné Váróczy Piroska (Budapest) [2001].

Gratulálunk!!! – 1.

2 2002. március 15-i nemzeti ünnepünk emlékezetes megünnepléséhez hozzá tartozott a Nemzeti Színház épületének az átadása. Sokat vártunk rá. Többször neki-láttunk építéséhez. Sokan szenvedtek hátrátételt, mert hiányolták. Volt, akit elbocsátottak felemlegetéséért. De megszületett. Közel fél évszázadot vártunk arra, hogy a nemzet színjátéka ismét otthonra leljen.

Hiányérzetünk más oldalát is sikerült pótolnunk március 15-vel. Nem kellett ennyit várnunk rá, mégis nehéz volt életre hívása. Sokan szenvedtek hátrátételt, mert hiányolták. Volt, akit elbocsátottak felemlegetéséért. De megszületett. Ezzel befejeződött a református iskolarendszer kiépülésének első nagy korszaka! Most

már törvényesen működünk! 12 év rákésülés után elkészült a legutolsó SZMSZ!!! Gratulálunk! Komoly, nagyszerű munka.

A szépséghiba: dr. Tiba Zsolt főjegyző a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 80. §-a alapján eme neves intézményben törvényességi ellenőrzést rendelt el, amelyre a 2001. november 16-án lefolytatott helyszíni ellenőrzés során a rendelkezésre bocsátott dokumentumok, adatok tanulmányozása, feldolgozása, valamint az iskola vezetőjétől kapott tájékoztatás alapján került sor. A vizsgálatban az illetékes önkormányzat oktatási ügyosztályának munkatársai mellett az Országos szakértői névjegyzékben szereplő külső szakértő is részt vett.

Az ellenőrzés megállapította, rész-

letesen feltárta az iskola működésével kapcsolatos hiányosságokat. A legalapvetőbb hiányt az SZMSZ nem léte okozta, pedig ennek a hiányára már 3 esztendeje felhívták bizonyíthatóan a fenntartó figyelmét. SZMSZ nélkül a működés teljesen törvénytelen – ezt minden épeszű ember belátta. Vannak azonban, akik csak a főjegyzőnek hiszik el. [Nem lehet senki sem próféta a saját hazájában.]

Mindezek alapján a főjegyző a Köznevelési törvény 80. § (3) bekezdése értelmében felhívta a Magyarországi Református Egyház eme intézményének fenntartóját, hogy a feltárt hiányosságokat és a törvénytől való eltérést legkésőbb 2002. március 15-ig szüntesse meg. Minderről február 11-én tájékoztatta Környei László, az

Oktatási Minisztérium közoktatási helyettes államtitkára a Zsinati Iskolaügyi Osztályt. A fenntartói jogokat gyakorló Igazgatótanács fe-

lelősségéről nem esett szó... Igaz, mentségükre legyen mondva, hogy a sok elbocsátás miatt erre nem jutott idejük, s bizonyára nem is tud-

ják értelmezni tetteik súlyát.

Gratulálunk! A zászlóshajó felzárkózott.

Gratulálunk!!! – 2.

Eletképtelennek tartották. Ki-jelentették, hogy kiépítésének és fejlődésének objektív és szubjektív akadályai vannak. Nincs gyermek a csendes elhalásra ítélt faluban. Csak a lelkipásztor bízott a jövő építésében. Viszont nyomós

okokból nem engedélyezték az iskola indítását. A lelkipásztor azonban engedetlen volt. Meg is feddték érte.

Örömmel vettük a hírt, hogy a Majosházi Református Általános Iskolában 2002. március 14-én beiratkozott a 2002/03. tanévben induló 1.

osztályba 22 gyermek, s reménység van arra, hogy az idei 25 fős osztálylétszámot is elérjük. Ez bizonyíték az életképesség jele. A fenntartó határozatlan időre használatba kapta a 2002 júniusában megszűnő önkormányzati iskola épületét. Soli Deo Gloria!

Felsőoktatási beruházási és felújítási támogatás 2002-ben

A 2001. évi 94 M Ft helyett 2002-ben 206 M Ft beruházási és felújítási támogatás ille-

ti meg a református felsőoktatási intézményeket a Magyar Köztársaság költségvetéséből. A Magyarországi Református

Egyház Zsinata véleményének a meghallgatásával döntött dr. Pálincás József oktatási miniszter a keret felosztásáról:

Intézmény	Támogatás (M Ft)
Debreceni Református Hittudományi Egyetem	16,336
Károli Gáspár Református Egyetem	104,545
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen	71,605
Pápai Református Teológiai Akadémia	4,532
Sárospataki Református Teológiai Akadémia	8,982
Összesen:	206,000

A Református Tehetséggondozó Alapítvány pályázata

2002. február 28-i határidővel fejeződött be a Református Tehetséggondozó Alapítvány idei pályázata. Az alapítvány kuratóriuma 2002. március 6-án 96 tanulóknak ítélte meg összesen 2.290.000.- Ft támogatást. Az ösztöndíjak átadására várhatóan május 3-án kerül sor Budapesten a Református Zsinati Székházban. Sajnálatosnak tartjuk ugyanakkor, hogy több intézményben nem tartották fontosnak a pályázat – vagy nincs tehetséges, szociálisan rászoruló tanuló.

A Kuratórium határozatai

- A Kuratórium elfogadja a Nagy-

beregi Református Líceum 4 diákjának pályázatát, s határoz arról, hogy a 2002/03. tanévben kiterjeszti a pályázatot a határon túli intézményekre kb. 600.000 Ft ösztöndíj-kerettel.

- A Kuratórium elfogadja a Balsai Általános Iskola 2 tanulójának pályázatát, s határoz arról, hogy a jövőben a pályázatok indoklásánál széleskörűbb bemutatást vár el a pályázóktól s az intézményektől.

- A Kuratórium elfogadja a Budapesti Lónyay Utcai Református Gimnázium március 5-én beküldött 2 új pályázatát, s határoz arról, hogy a jövőben nem tekint el a határidő

szigorú betartásától.

- A Kuratórium 22 általános iskolás diáknak 20.000-20.000 Ft, a 74 középiskolásnak pedig 25.000-25.000 Ft ösztöndíjat ítél meg összesen tehát 2.290.000.- Ft támogatást, melyet 2002. május 3-án (pénteken) egy tudományos diákkonferencia keretében ad át. A konferenciára az Alapítvány meghívja a sajtó képviselőit is.

A Kuratórium 2002-ben is támogatja a Talentum Tábor szervezését oly módon, hogy középiskolánként 2-2 református rászoruló tehetséges diák részvételi költségét fedezi.

A Református Tehetséggondozó Alapítvány pályázatának nyertesei

Intézmény	Név
Szegedi Kis István Ref. Gimn. és Ált. Isk., Békés	Lipcsei Andrea 11.c, Balogh Máté 8.c, Kozma Zoltán 11.a, Fehér Eszter 10.c
Budapesti Lónyay Utcai Ref. Gimnázium	Haga Ida 12.c, Lakatos Lilla 12.b, Csűrös András 12.c
Ceglédi Református Ált. Iskola	Csálány Beáta 8.a, Virág István 8.a
Julianna Ref. Ált. Iskola, Budapest	Kránics Zsolt 6.
Debreceni Ref. Koll. Ált. Iskolája	Turányi Ramóna 5.a, Tóth Özséb Áron 6.a
Debreceni Ref. Koll. Gimnáziuma	Cske Tünde 12., Bíró Ferenc 12., Nagy Zoltán 11., Varga Mónika 12.
Debreceni Ref. Koll. Gimn. Dóczy G. Tagint.	Cs. Kiss Balázs 10., Nagy Beatrix 11.e, Bereznai Sándor 12.e, Pogány Tamás 10.e
KFRTF Gyakorló Iskolája, Debrecen	Balázs Veronika 8.b
Gödöllői Református Líceum	Petre Izabella 9., Dobos Balázs 8., Kiss András 8., Solt Domonkos 11.
Magvető Ref. Ált. Iskola, Gyula	Nagy Adrienn 8.
Baltazár Dezső Ref. Ált. Iskola, Hajdúböszörmény	Domokos Edit 5.
Halásztelki Ref. Kertészeti Szakképző Iskola	Willner Miklós 9.a, Mihálovics Dániel 11.a, Glöckner Ilona 11.a, Kanizsai Henrietta 9.a
Bethlen Gábor Ref. Gimnázium, Hódmezővásárhely	Nagy Viktória 10.d
Lorántffy Zs. Ref. Ált. Iskola és Gimn., Kaposvár	Varga Viktória 9., Szabó Diána 9., Major Katalin 10., Koós Balázs 10., Szilágyi Tamás 5.b, Ágoston Gabriella 8.
Kecskeméti Ref. Koll. Gimnáziuma	Fürjesi Judit 11.b, Balizs Dániel 10.b, Kelemen András 10.c, Dudás Tímea 11.b
Kiskunhalasi Ref. Koll. Gimnáziuma	Máté Adrienn 11.a, Farkas Tibor 9.c, Máté Dóra 11.a, Nagy Márta 12.b
Kisvárdai Ref. Ált. Iskola és Gimn.	Kovács László 10., Balogh Ágnes 9., Bartha László 9., Baráth József 10., Széles Marianna 6.
Kunszentmiklósi Ref. Koll. Baksay S. Gimn.	Tóth Nikolett 11.a, Bodrogi Attila 11.a, Dézsi Richárd 11.a, Gögh Anikó 12.b
Mezőcsáti Ref. Ált. Iskola	Fróna Szabolcs 7.a
Szegedi Kis I. Ref. Gimn. és Szakközépiskola, Mezőtúr	Kállai Judit 9.a, Restye Sándor 11.c, Dávid Tímea 12.a, Fejes Erika 8.
Lévay József Ref. Gimnázium, Miskolc	Bobok Réka 12.a, Szabó Tibor 10.a, Dóka Zsuzsanna 11.d, Négyesi Adrienn 12.c
Pápai Ref. Kollégium Gimnáziuma	Delbó Márta 11., Szepesi László 11.b, Deli Csongor 9., Molnár Kinga 12.a, Vári Tamás 8.
Pécsi Ref. Kollégium	Wéber Viktória 12., Szalai Gábor 11., Vida Katalin 11., Veress Judit 10.b, Békefi Gergely 6., Chalupa Róbert 8.
Sárospataki Ref. Koll. Gimnáziuma	Szabó Viktória 13.f, Antal Anikó 12.e, Tímári Sarolta 11.a, Kovács Endre Zoltán 9.b
Sztárai Mihály Ref. Ált. Iskola, Siklós	Czigány Gréta 5.
Szentendrei Ref. Gimnázium	Bérczi Anna 9., Séra Péter 10., Simándi Csaba, Tar Zoltán Gyula 11.
Kiss Bálint Ref. Általános Iskola, Szentes	Bíró Eszter 5., Földesi József 5.
Tiszaekécskei Ref. Koll. Gimn.	Kókai Géza 10.g
Bethlen Gábor Ref. Ált. Iskola, Törökszentmiklós	Baja Edina 5.b, László Vendel 5.b
Kaszap Nagy István Ref. Ált. Iskola	Csák Mária 8.
Nagyberegri Ref. Líceum	Orosz Melinda 3, Fodor Sándor 3., Halász Diána 3., Bakos Mónika 3.
Balsai Általános Iskola	Vígvári Andrea 5., Szabó Zoltán 6.

Kapcsolataink – a 2002. évi Talentum Tábor programja

balatonszárszói SDG Konferenciatelepen 2002. augusztus 12-18. között megrendezendő Talentum Tábor központi témája: „*Kapcsolataink*” [„*Mindenkinek mindenné lettem, hogy mindenképpen megmentsek némelyeket*” (1Kor 9,22)] A tábor szervezése során arra törekszenek a szervezők s a tábor vezetői (Papp Kornél zsinati

osztályvezető és Püske Lajos lelkipásztor), hogy ötvözzék a magyarság, a keresztyénség és az emberiség sorskérdéseivel foglalkozó plenáris elméleti előadásokat (4 téma) és a gyakorlati tevékenységet előtérbe helyező szekciómunkát (5 alkalom). A nap igei témáit 6 bibliakörben beszéljük meg a diákok debreceni teológusok vezetésével. A 6

szekció és a 6 bibliakör különbözősége lehetőséget teremt arra, hogy szélesebb körben ismerkedjenek egymással a tábor résztvevői (kb. 100 diák keresi fel évről évre a balatonszárszói tábort). A szabadidős és sportolási lehetőségek jól illeszkednek a szakmai és az igei alkalmakhoz.

JELENTKEZÉS a 2002. évi balatonszárszói Talentum Táborban való részvételre

Beküldési határidő: 2002. június 30.

Név:
 Születési hely és idő:
 Lakcím (irányítószámmal):
 Telefonszám (otthoni, vagy valamelyik szülő munkahelyi száma, a szülő nevének megjelölésével):

Az iskola (egyházközség) neve:
 Az iskola (egyházközség) címe:
 Az iskola (egyházközség) telefonszáma:
 Kiemelkedően jó tárgy(ak)ból.
 Versenyeredmények a verseny ill. vetélkedő pontos nevének és az elért helyezésnek a megjelölésével:

Az osztályfőnök véleménye:

A hitoktató véleménye:

Melyik szekcióban kíván tevékenykedni (a megfelelő szekciót kérjük aláhúzni!)¹:

- Biológia - ökológia
- Irodalom
- Matematika
- Sport
- Számítástechnika
- Történelem

Dátum:

(a pályázó aláírása)

(az osztályfőnök/lelkipásztor aláírása)

¹ Két szekció bejelölését kéri a szervezők a csoportok arányos kialakíthatósága érdekében!

Választási körlevél a Magyarországi Református Egyház tagjai részére

Nem félelemnek lelkét adott nekünk az Isten, hanem erőnek, szeretnek és józanságnak lelkét.”

(Tim 1,7)

Kedves Testvéreink!

Hálát adunk Istennek azért, hogy ha nem is gondok nélkül, de szabad, demokratikus, gyarapodó országban élünk.

Az országgyűlési választások előtt jó tudatosítani, hogy egy-egy négyéves parlamenti ciklustól csodát várni nem lehet, de azt igen, hogy azok, akik bizalmat kaptak a vezetésre, minden tőlük telhetőt tegyenek meg a közjó érdekében. A politikust vagy pártot nem az minősíti, hogy ellenzékiként mit követel, az sem, hogy a választások előtt mit ígér, hanem kizárólag az, hogy mit valósít meg ígéreteiből akkor, amikor lehetőséget kap az ország irányítására.

Az áprilisi országgyűlési választással kapcsolatban a következőket kérjük/javasoljuk:

1. Környezetükben ne engedjék eldurvulni a választási küzdelmet. Ne

tekintsék a más véleményen lévőket, a más párthoz tartozókat ellenségnek! Ne rágalmakkal, hanem érvekkel próbáljanak hatni egymásra!

2. Igyekezzenek minél jobban megismerni a különböző pártprogramokat és összevetni azokat személyes tapasztalataikkal! Ne higgyenek rágalmaknak, álhíreknek, felelőtlen ígéreteknél, meglévő dolgokat követelőknél!

3. Bár fontos egy-egy országgyűlési képviselő személyi alkalmassága is, még fontosabb az, hogy melyik pártot képviseli. Ugyanis a győztes párt és szövetségesei fogják az országot vezetni a következő négy évben.

4. Feltétlenül menjenek el szavazni, mindkét vasárnapon, tehát április 7-én és 21-én is, valamint erre kérjék a távolmaradni akarókat és a bizonytalankodókat is, mert különben mások döntenek helyettünk. Esetleg másként, mint ahogy mi szeretnénk, illetve, ahogy azt mindnyájunk érdeke kívánna.

5. Tudatában vagyunk annak,

hogy ezen a választáson nagy a tét, nagy erők feszülnek egymásnak. Ne hagyják magukat senkitől sem megfélemezni. „A teljes szeretet kiűzi a félelmet” (1Jn 4,18)

6. Olyan pártokat támogassanak szavazataikkal, amelyek a gyakorlatban is bizonyították már, hogy

- egyszerre tudnak figyelni a család kis közösségétől az egész magyarságon keresztül az európaiságra is,

- fontosak számukra az egyházunk által is képviselt keresztény-nemzeti értékek,

- komoly esélyük van arra, hogy elérjék a Parlamentbe kerüléshez szükséges 5%-nyi szavazatot.

Szentháromság Istenünk adjon bölcsességet mindnyájunknak a helyes döntéshez.

Testvéri üdvözléssel:

Dr. Kálmán Attila főgondnok,
a Zsinat világi elnöke

Dr. Bölcskei Gusztáv püspök, a
Zsinat lelkészi elnöke

Zsinati Határozat a Magyarországi Református Egyház jogi személyiségei tulajdonában, illetve használatában álló létesítmények és területek hasznosítása tárgyában

A Magyarországi Református Egyház jogi személyiségei (egyházközség, egyházmegegye, egyházkerület, Zsinat, illetve intézményei, továbbiakban egyház) tulajdonában, illetve használatában levő létesítmények és területek hasznosításakor semmilyen formában nem za-

varhatja az egyház tevékenységét, és nem sértheti hitelveit, tanítását és méltóságát. Így nem folytatható olyan tevékenység, amely nem egyeztethető össze az egyház erkölcsi elveivel és tanításával, párt, politikai mozgalom vagy az egyház hitvallásával és tanításával össze nem egyeztethető alap-

szabályú társadalmi szervezet céljait szolgálja. / Zs-41/1998. /

Budapest, 1998. február 4.

Dr. Kálmán Attila s.k. egyházkerületi főgondnok,
világi elnök

Dr. Bölcskei Gusztáv s.k. püspök,
lelkészi elnök

EMLÉKEZETES TANÍTÓK – Szabó Mózés (1887-1958)

Papp Vilmos

Szabó Mózés élete és küldetéses szolgálata nyomába eredve az egyébként nehezen lelkesedő krónikás arra a meggyőződésre jutott, hogy róla filmeposzt kellene készíteni. Szabó Mózés életében az eposz minden kelléke – sokszorosan – megtalálható.

Nikolszk Uszurijszkban 30000 hadifoglyot őriztek. E táborban alapította Szabó Mózés hadifogoly, tanító és néhány társa az eurázsiai földrész legkeletibb magyar református egyházközségét. E szabályos eklésia az egyház minden teológiai és jogi ismérével rendelkezett! Itt, a mai ember számára elképzelhetetlen legnagyobb emberi nyomorúság közepette mutatkozott meg legfényesebben a magyar református tanító és presbiter jelentősége.

Az ifjú rugonfalvi, majd magyarhidegkúti tanító 1914-ben kerül a frontra. Hamarosan hadifogságba esik. A közép-ázsiai Berezovka fogolytáborában köt ki. 500-800 hadifoglyot préselnek be egy barakkba.

Itt mindenki elveszti emberi ismertető jeleit: a nevét, származását, bajait, reményeit. Kétségbeesés, örület, öngyilkosság, kivégzés napirenden van. Ebben a közegben mond Igét, imát, halk zsoltárt Szabó Mózés. Hamarosan több fiatal társa is akad: Szőnyi Sándor, Ádám Jenő. A hatalmas barakkvárost évenként keletebbre költöztetik, hogy szüntelenül keverjék az embertömeget. A „kisdud egyházat” újra meg újra meg kell szervezni. Nikolszk Uszurijszk a végállomás. 10000 kilométer a hazától. Előttük az óceán, mögöttük Szibéria. Hol a vörösök, hol a fehérek, hol a japánok uralják őket. Arat az éhhalál és a fagyhalál. (Ez utóbbi

az öngyilkosság legegyszerűbb módja...) A „kisdud egyház” ekkor már 650 tagot számlál. 12 tagú presbitériumának jegyzője Szőnyi Sándor. Igehirdetője: Szabó Mózés. Van énekaruk, jegyzőkönyvük, sőt énekeskönyvet is „gyártanak”. E „Kisdud

Egyház”-nak (Szabó Mózés szavajárása) hat osztálya van: Vallási osztály (istentiszteletek, bibliaórák), Szórakoztató osztály (színdarab-tanulás, előadás, hangverseny), Ismeretterjesztő osztály (tudományos előadások, nyelvtanfolyam), Atléti-

Marosnémeti - Hunyad megye

kai osztály, Kávéházi osztály (étel-, italosztás – ha volt mit), Speciális osztály (fogsági krónikaírás).

Részlet ez utóbbiból: „Az Úrvasora osztás jelenetét sohasem fogja az idő emlékezetünkben kimosni. Az a lélekből jött bűnvallás, az „én hiszem és vallom” őszinte erős zengése itt zeng fülünkben. Ott állt a tiszta pokróccal leterített gyalulatlan deszkából készült Úrasztala. Japán vörösbort, muszka kenyér körül kálvinista és evangélikus magyarok. Bádogtányérról adja a kenyeret és alumínium pohárból a bort...” (Idézi: Kovács Bálint, Szőnyi László: „Krisztus kisdéd egyháza”, Budapest, 1999.)

Hazaérve hatévi fogság után még félévi börtön vár rá Fogarasban. Mivel megtagadta a román állami esküt, a legtöbb térképen meg sem található kicsiny Égében telepedhetett meg. A 200 lelkes kis község néhány gyermekét sem taníthatta állami fizetésen. Ámde lévitaként szolgálhatott. Hol található Ége? Budapestről indulva, Kolozsvárt elkerülve, Marosvásárhelyen át Segesvárt érintve, Székelyudvarhely határában letérünk a Baróti útra. Erről 30 kilométer után Homoródszentpéternél letérünk a földútra, s ezen tíz kilométert haladva – gyalog vagy terepjárával – megérkezünk Égére. Éppen déli harangszóra érkezünk. A falu mai 42 lakója közül hattal találkozunk. Kísérőm játszik a harmóniumon – a csodálatos fakazetták alatt – s páran énekeljük: „A Sionnak hegyén Úr Isten, Tied a dicséret”. Imádkozunk.

Csiszér Vilma – 80 felé ballagó asszony – tűzbe jön, amikor 43 évvel ezelőtt elhunyt egykori tanítójáról beszél. A „tiszteletes tanító úr” minden szombat este vecsernyét tartott. Vasárnap délelőtt istentisztelet, délután előadás volt. Mindig voltunk 150-en a temp-

Borberek - Fehér megye

lomban. Az előadások Bibliáról, történelemről, méhészetéről, mezőgazdaságról szóltak. Csütörtökön férfiaknak bibliaóra, szerdán meg az asszonyoknak volt alkalom. Az ifjúság tanult színdarabokat, s szép énekkar működött. Babos Sándor, Pilder Mária is megfordult itt. A „tiszteletes tanító úr” hozatta a vetőmagvakat, tenyészállatokat. Tanított fát oltani. Ha egy tanuló büntetést érdemelt, a tiszteletes tanító úr egy facsemetét adott neki, hogy otthon ültesse el. (Az egész falu gyümölcsösben rejtőzik.) Vilma néni meg levelez esperessel, püspökkel, kérve, hogy a mai 42 léleknek is legyen olyan tanítója, mint Szabó Mózes. Temetésére 1958-ban az

egész falu elzarándokolt Székelykeresztúrra.

Kezemben tarthattam a hadifogoly gyülekezet 650 tagjának aláírását tartalmazó, kézileg fabrikált albumot. A mives szöveg elejét és végét idézzük: „Galambszívű Prédikátorunk, Te izzó lelkű Siculus, Szabó Mózes! Azért, amit eddig tettél: térjen Reád az Úr áldása – amit pedig ezután fogsz tenni, abban segítsen Az, Aki ezt a szerencsétlen árva magyar hazát ezer esztendőnek vérzivatarjai közben sem hagyta elveszni... – Menj, Szabó Mócsi – menj, »Légy hív mind halálig, s néked adom az életnek koronáját«. Kelt Szibériának, Nikolsk Usurisk városában, hadifogságunk 6-ik évében, 1920 szeptember havában.”

Református millennium

Bereczky Örs

Békési Sándor: Sztephanosz Khrisztianosz. István király teológiai etikája Intelmei alapján.

Budapest, szerzői kiadás, 2001, ármegjelölés nélkül.

Református egyházi közéletünknek jellemzője, hogy nem akar tudomást venni a reformáció előtti egyházi életről. Az őskeresztyéneket még csak elfogadjuk, de az egyházatyák már gyanús elemeknek számítanak. A sötét középkor egyháza pedig a közfelfogás szerint semmilyen pozitívumot nem tudott felmutatni, ezért is volt szükség a reformációra. A hozzáállásnak az oka az, hogy könnyebben meg tudjuk határozni reformátusságunkat a római katolikus egyház negációjaként, mint más képpen, „pozícióként”. Ez a felfogás lemond a magunk önálló álláspontjáról, amellet igaztalan megállapításokat tesz a katolikusokról. A közös, reformáció előtti egyháznak ugyanis elsősorban az a jellemzője,

hogy Krisztus egyháza. Időnként valóban nagy szükség volt arra, hogy mélyreható reformokat hajtsanak végre az egyházban, de ez mégsem azt jelenti, amit református egyháztörténet-szemléletünk olyan egyszerűen képzel: nevezetesen,

hogy az egész középkori egyház évszázadokon át elnyomta a különböző reformáló irányzatokat (a ferencesektől a huszitákig), míg végül elérkezett a reformációhoz. A gondolatot inkább forradalminak, mintsem keresztyéninek nevezhetjük.

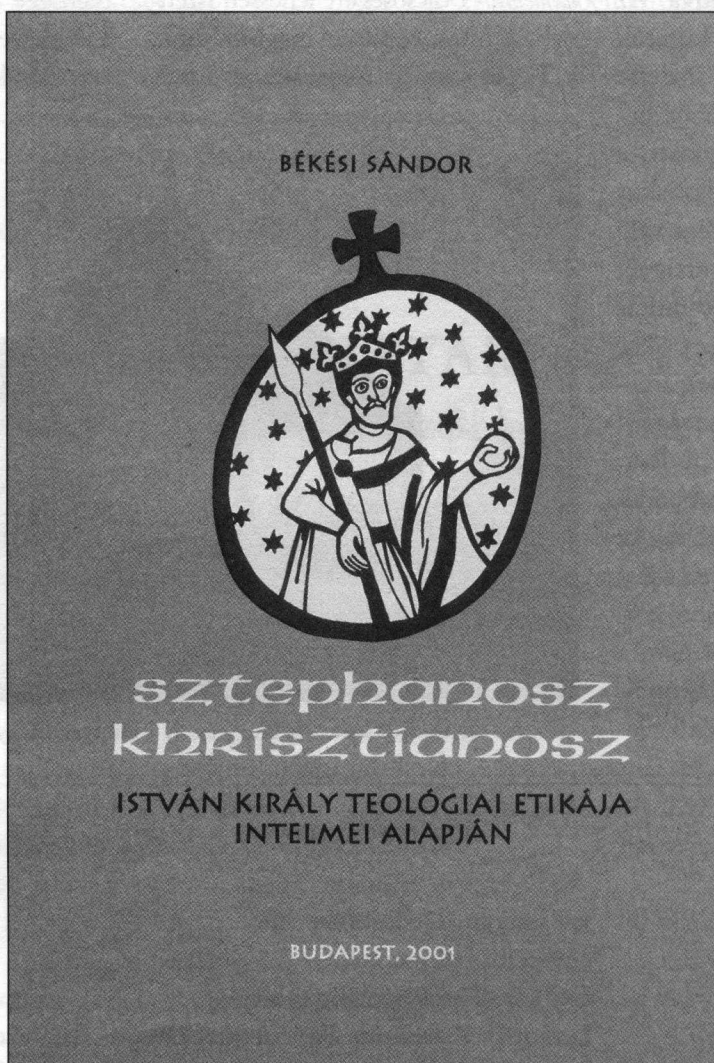
Békési Sándor (aki a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudo-

pedig végképp nem illeszthető bele végletes középkori egyház-képünkbe. Először is ő még azelőtt uralkodott, mielőtt egyáltalán kettészakadt volna a nyugati és a keleti keresztyénység. Sőt, Géza fejedelem korában még megfontolták a bizánci egyházhoz való csatlakozás kérdését. Aztán István király uralkodási ideje éppen

egy európai reformkor-szakra is esett, amikor a bonyolult társadalmi és politikai harcokba, erkölcsi problémáiba belezavarodott országok inkább a világ végét, mintsem egy új korszak kezdetét várták az akkori ezredfordulótól. II. Szilveszter pápa (ő adja Istvánnak a Szent Koronát), III. Ottó német-római császár és mellettük I. István, a korszak legfontosabb „államférfiai” teremtik meg lehetőséget az általunk virágzónak nevezett középkor legfényesebb évtizedeihez. A burgundiai Cluny és a lotharingiai Gorze kolostoraiban jelentős egyházi férfiak az elvilágiasodás ellen küzdve új kolostori életet honosítanak meg, megújítják az egyház bizonyágtételét. István életműve

ebben a történelmi és teológiai helyzetben a keresztyén Magyarország alapköveit helyezte el. Milyen teológiával, milyen gondolkodással? A könyv erre próbál választ adni.

István király az *Intelmeket* fiának, Imre hercegnek írta, vagy íratta.

mányi Karának tanára) határozott véleményt közöl, amikor István király teológiai etikáját vizsgálja. Református teológusként teszi ezt, hiszen egyháztörténetünk, teológiai gondolkodásunk az istváni egyházon is formálódott. István király

A szerzőség kérdésében Békési Sándor *Szűcs Jenő*, a neves történész álláspontját fogadja el, aki szerint István személyes megnyilatkozása az Intelmek. Ezt a feltevést igazolja egy-két korabeli leírás, amely István feltűnő műveltségét hangoztatja („ungarorum doctornak” nevezték). Az Intelmek maga mindössze néhány oldalnyi szöveg, amely 10 fejezetből áll. Rövid és látszólag egyszerű szöveg: erkölcsi és politikai tapasztalatok összefoglalása, a kor egyháziasságának megfelelően bibliai idézetekre támaszkodva. Az egyes elemek háttérében a kutatók (szerzőnk leginkább *Balogh József*re támaszkodik, aki *Szűcs Jenő*höz hasonlóan a háború előtt dolgozott) a Biblia mellett felfedezték a klasszikus görög-latin műveltség példáira való utalásokat. Békési Sándor az Intelmek egészének teológiai háttérére mutat rá. István a Corpus Christihez akar kapcsolódni, a keresztyénséghez, amelyik *Nagy Károly* óta egész országnyi közösségeket is tagjai között tudhat. A királyok szerepe így összefonódik keresztyén, papi szerepükkel is. Az apostoli király országát, a Krisztus-test ifjú, friss hajtását Isten akaratából kormányozza. A trónöröklésnek nem a születés, hanem az *idoneitás*, az uralkodásra való alkalmasság elvén kelle-

ne alapulnia. Isten akaratát kell majd cselekednie a földön. István pedig nem tanácsokat, hanem egy elrendelt és elrendezett világ képét adja örökösének az Intelmekben. Eme rend közepontjában az ember földi méltósága (*dignitas*) áll. Az isteni rendnek (*ordo*), amit az isteni törvény (*praeceptum*) – ezt a fogalmat Békési Sándor a Biblia *tóráh* fogalmával azonosítja – határoz meg, az ember munkása lehet már a földön Isten megbízásából (*mandatum*), hogy azt híven betöltve ékességére (*ornamentum*), dicsőségére lehessen Istennek. A híven betöltött megbízatások, a Tízparancsolat mintájára az Intel-

mek tíz fejezete etikai tanulságot von le. Az Intelmek szövegéből István teológiájának ekkleziológiai, antropológiai vonatkozásairól is olvashatunk. Az első fejezetben pedig, amely „a katolikus hit megőrzéséről” szól, a szerző István hitvallását fedezi föl, azt más-keppen tördelve pedig egészen ismerős formát ad neki.

Békési Sándor nem véletlenül választotta a veszprémvölgyi oklevél ki-fejezését (*Sztephanosz Khrisztianosz*) könyve címéül. István király keresztyénsége közös példánk, amely ezzel a könyvvel kap méltó megbecsülést az ezeréves évforduló kapcsán.

Nagyrapolt - Hunyad megye

E számunk szerzői:

Ablonczy Béla
Bereczky Örs
Dobos Ágoston
Horváth Kálmánné
Kövér Sándorné dr.
Papp Kornél
Papp Vilmos
Dr. Pótor Imre

vallás tanár, Debrecen
egyetemi hallgató, KGRE
főtitkár, Török Pál Egyesület
Lorántffy Zsuzsanna Református Óvoda, Csákvár
óvodapedagógus, főiskolai tanár, Hajdúböszörmény
osztályvezető, Zsinati Iroda
lelkipásztor, Budapest-Kőbányai Református Egyházközség
lelkipásztor, Vásárosnamény

E számunkban az „Erdélyi református templomok” című könyv fényképeiből válogattunk.
(Nemzeti Tankönyvkiadó, 2001)

A Magyarországi Református Egyház Zsinata 2001. november 29-én ZS 164/2001. számú határozatával fogadta el négy hitéleti szak – a református vallásstanár, a református hittanoktató és a református kántor szak – képzési követelményrendszerét. (Megjelent a *Magyar Református Nevelés* III. évfolyamának 4. számában 2001 decemberében.) A Zsinat 2002. február 20-i ülésén újabb hitéleti szakokat alapított meg, melyet mellékletünkben közlünk.

ZS-168/2002. zsinati határozat

A református teológia szak, a református teológia szak lelkész szakiránya, a református diakónus szak és a börtönpasztoráció továbbképzési szak képzési követelményrendszerének meghatározásáról

A Magyarországi Református Egyház Zsinata – az Iskolaiügyi Szakbizottságnak a református felsőoktatási intézmények vezetőinek egyetértésével tett előterjesztésére – a református teológia szak, a református teológia szak lelkész szakiránya, a református diakónus szak és a börtönpasztoráció továbbképzési szak képzési követelményrendszerét elfogadja, s bevezetését 2002. szeptember 1-jével kezdődően elrendeli.

Budapest, 2002. február 20.

Dr. Kálmán Attila. sk. a Zsinat világi elnöke

Dr. Bölcskei Gusztáv sk. a Zsinat lelkészi elnöke

ZSINATI HATÁROZAT

A református teológiai szak képzési követelményrendszere

A Magyarországi Református Egyház Zsinata az alábbiakban állapítja meg a református teológia szak képzési követelményrendszerét:

1. A képzési cél

A református teológia szakon az intézmény olyan értelmiségi egyháztagokat kíván képezni, akik a teológia tudományát felsőfokú szinten művelik.

2. A kiadott oklevél szintje

- egyetemi.

3. Az oklevélben szereplő szak-képzettség megnevezése

“Református teológus (Magister Theologiae)”

4. A képzési idő

A képzés államilag finanszíro-

zott időtartama: 10 félév, lelkész szakirány esetén: 12 félév.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

A teológia műveléséhez szükséges tanulmányi területek:

- nyelvi tanegységek (görög, héber, latin és modern nyelv)

- a Biblia tanulmányozásához kapcsolódó szakmai tanegységek (ószövetségi, újszövetségi, bibliai teológiai és vallástudományi tudományterületek)

- a teológia rendszerezéséhez kapcsolódó szakmai tanegységek (filozófiai, dogmatikai, etikai egyháztörténeti és kapcsolódó tudományterületek)

- a teológia gyakorlati alkalmazásához kapcsolódó szakmai tanegységek (gyakorlati teológiai, misszio-

lógiai és kapcsolódó tudományterületek)

6. A felvétel követelményei

6.1 Nappali alapképzés

Nappali képzésre jelentkezhetnek református férfiak és nők.

További feltételeket megállapíthat a fenntartó.

6.2. *Kiegészítő alapképzés:* főiskolai szintű teológus oklevél.

6.3. *Másoddiplomás képzés:* főiskolai vagy egyetemi szintű oklevél.

A jelentkezési lap mellékleteként benyújtandó:

Sajátkezű önéletrajz, érettségi bizonyítvány, ill. korábbi oklevél, bizonyítványmásolat a magyar nyelv és irodalom, történelem tárgyak osztályzatairól (11. évfolyam év végi, 12. évfolyam félévi), állami nyelvvizsgáról másolat (ha ilyenrel ren-

delkezik), régebben érettségizettek-nél hatósági erkölcsi bizonyítvány, pályaalkalmasságról orvosi igazolás.

Felvételi vizsga:

A jelentkezők írásbeli és szóbeli vizsgát tesznek bibliaismeretből, egyházismeretből, magyar és egyetemes történelemből és egyháztörténetből, írásbelit magyar nyelv és irodalomból.

7. Szakindítás feltételei

A szakindítás személyi feltételeit a MAB feltételrendszerének megfelelően minősített oktató szakfelelősként garantálja. A képzés tárgyi feltételeit az indító intézmény a MAB feltételrendszerének megfelelően garantálja.

8. Megszerzendő kreditek száma

Nappali alapképzésben: 300

9. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ismeretek ellenőrzési rendszere a tantervben előírt gyakorlati

jegyek, nyelvvizsga megszerzéséből, kollokviumok, szigorlatok letételéből, alap- és szakdolgozat elkészítéséből, valamint záróvizsga letételéből tevődik össze.

9.1 Kötelező szigorlatok:

Hebraicum, Graecum, Ószövetségi bevezetés, Újszövetségi bevezetés, Bibliaismeret, Rendszeres teológia I., Egyháztörténet I.

Az alapidolgozat írásmagyarázat tárgykörből bizonyítja, hogy a hallgató képes egy adott bibliai szakaszt önállóan feldolgozni.

9.2. A szakdolgozat:

A szakdolgozat megírása a tanácsékek által megadott témakörökből szabadon választható, a témavezető tanár értékeli.

9.3 A záróvizsga:

9.3.1. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

- a szakhoz tartozó követelmények teljesítése,
- a szakdolgozat elkészítése, benyújtása és elfogadása,
- egy idegen nyelvből C típusú,

középfokú nyelvvizsga, vagy azzal egyenértékű nyelvvizsga letétele.

9.3.2. A záróvizsga részei:

Vizsgabizottság előtt

- a szakdolgozat megvédése
- szóbeli vizsga az alábbi tárgyakból: ószövetségi írásmagyarázat, újszövetségi írásmagyarázat, bibliai teológia, rendszeres teológia II., egyháztörténet II, gyakorlati teológia.

9.3.3. Az oklevél minősítése:

A szakdolgozat érdemjegye, a szigorlatok átlaga és a záróvizsga eredményének számtani közepe alapján számított átlag ötfokozatú jeggyel kifejezve.

Budapest, 2002. február 20.

Dr. Kálmán Attila sk.
a Zsinat világi elnöke

Dr. Bölcskei Gusztáv sk.
a Zsinat lelkészi elnöke

ZSINATI HATÁROZAT

A református teológia szak lelkész szakirányának képzési követelményrendszere

A Magyarországi Református Egyház Zsinata az alábbiakban alapítja meg a református teológia szak lelkész szakirányának képesítési követelményrendszerét:

1. A képzési cél

Olyan elkötelezett lelképásztörök képzése és nevelése, akik a Református Egyházban szolgálnak.

2. A kiadott oklevél szintje

- egyetemi,

3. Az oklevélben szereplő szak-

képzettség megnevezése

“Református teológus (Magister Theologiae)”

“Református lelkész (Magister Rerum Divinarum)”

4. A képzési idő

A képzés államilag finanszírozott időtartama: 12 félév

(Minimum 10 félév, maximum 16 félév)

5. A képzés főbb tanulmányi területei

A teológia műveléséhez és a lelkészi szolgálat végzéséhez szükséges

tanulmányi területek:

- nyelvi tanegységek (görög, héber, latin és modern nyelv)
- a Biblia tanulmányozásához kapcsolódó szakmai tanegységek (ószövetségi, újszövetségi, bibliai teológiai és vallástudományi tudományterületek)
- a teológia rendszerezéséhez kapcsolódó szakmai tanegységek (filozófiai, dogmatikai, etikai, egyháztörténeti és kapcsolódó tudományterületek)
- a teológia gyakorlati alkalmazásához kapcsolódó szakmai tanegységek (gyakorlati teológiai, misszio-

lógiai és kapcsolódó tudományterületek)

A lelkeszi munkával összefüggő gyakorlati ismereteket nyújtó tanegységek (legáció, szakmai gyakorlatok)

6. A felvétel követelményei

6.1. Nappali alapképzés:

Nappali képzésre jelentkezhetnek református férfiak és nők, akik legalább két évvel a jelentkezés előtt konfirmáltak.

6.2. Kiegészítő alapképzés: főiskolai szintű teológus oklevél.

6.3. Másoddiplomás képzés: főiskolai vagy egyetemi szintű oklevél.

A jelentkezési lap mellékleteként benyújtandó:

Konfirmációról szóló igazolás, lakóhely szerinti illetékes lelkesz ajánlólevele (református gimnazistáknál a vallástanár ajánlása is), sajátkező önéletrajz, érettségi bizonyítvány ill. korábbi oklevél, bizonyítványmásolat a magyar nyelv és irodalom, történelem tárgyak osztályzatairól (11. évfolyam év végi, 12. évfolyam félévi), állami nyelvvizsgáról másolat (ha ilyen nem rendelkezik), régebben érettségizetteknél hatósági erkölcsi bizonyítvány, pályaalakmasságról orvosi igazolás, más egyházkerületből érkezőknek ajánlás az illetékes püspöktől.

Felvételi vizsga:

A jelentkezők írásbeli és szóbeli vizsgát tesznek bibliaismeretből, egyházismeretből, magyar és egyetemes történelemből és egyháztörténetből, írásbelit magyar nyelv és irodalomból. A szóbeli vizsga része beszélgetés a hivatásértelmezésről és egyháziének-meghallgatás.

7. Szakindítás feltételei

A szakindítás személyi feltételeit a MAB feltételrendszerének megfelelően minősített oktató szakfelelősként garantálja. A képzés tárgyi feltételeit az indító intézmény a MAB feltételrendszerének megfelelően garantálja.

8. Megszerzendő kreditek száma:

Nappali alapképzésben: 360

9. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ismeretek ellenőrzési rendszere a tantervben előírt gyakorlati jegyek, nyelvvizsga megszerzéséből, kollokviumok, szigorlatok letételéből, alap- és szakdolgozat elkészítéséből, valamint záróvizsga letételéből tevődik össze. A hallgató lelkeszi pályára való alkalmasságát minősítő eljárás(ok) során az intézmény saját hatáskörben állapítja meg.

9.1. Kötelező szigorlatok:

Hebraicum, Graecum, Ószövetségi bevezetés, Újszövetségi bevezetés, Bibliaismeret, Rendszeres teológia I., Egyháztörténet I., Vizsgaprédikáció.

Az alapképzés írásmagyarát tárgykörből bizonyítja, hogy a hallgató képes egy adott bibliai szakaszt önállóan feldolgozni.

9.2. Speciális feladatok teljesítése:

9.2.1. A gyakorlati teológiai diszciplínákhoz csatlakozó gyakorlatok és legációs szolgálatok elvégzése az intézményi szabályozás szerint.

9.2.2. Egy A vagy a B típusú középfokú állami nyelvvizsga letétele a 7. félév kezdetéig.

9.3. A szakdolgozat:

A szakdolgozat megírása a tanácsok által kitűzött témakörök közül szabadon választható, a téma-

vezető tanár értékeli.

9.4. A lelkeszi képesítés

A lelkeszi képesítés megszerzését a Magyarországi Református Egyház 1994/II., az egyház alkotmányáról és kormányzatáról szóló törvényének 30-32. §-a szabályozza.

10. A záróvizsga:

10.1. A záróvizsga bizottság előtt zajlik.

10.2. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

- a szakhoz kapcsolódó követelmények teljesítése,
- a szakdolgozat elkészítése, benyújtása és elfogadása,
- egy idegen nyelvből "C" típusú középfokú nyelvvizsga vagy azzal egyenértékű nyelvvizsga letétele.

10.3. A záróvizsga részei:

- a szakdolgozat, amelyet a téma-vezető értékeli, és a védés során szakbizottság minősít,
- a vizsgabizottság előtt letett, a képzés főbb tárgyköreit átfogó szóbeli vizsga,

10.4. Az oklevél minősítése:

- Az oklevél minősítése az alábbi érdemjegyek alapján számított átlag ötfokozatú jeggyel kifejezve:
- a szakdolgozat érdemjegye,
 - a szigorlatok átlaga,
 - a záróvizsga eredményének számtani közepe

Budapest, 2002. február 20.

Dr. Kálmán Attila sk. a Zsinat világi elnöke

Dr. Bölcskei Gusztáv sk. a Zsinat lelkeszi elnöke

ZSINATI HATÁROZAT

A főiskolai szintű református diakónus szak képzési követelményrendszere

A Magyarországi Református Egyház Zsinata az alábbiakban állapítja meg a református diakónus szak képzési követelményrendszerét:

1. A képzés célja: hitben járó, szakmailag alaposan felkészült szakemberek képzése diakóniai szolgálat ellátására.

2. A kiadott oklevél szintje: főiskolai

3. Az oklevélben szereplő szak-képzettség megnevezése: „*diakónus*”

4. A képzési idő: 8 félév

5. A képzés főbb tanulmányi területei

A képzési program elméleti képzésből, gyakorlati képzésből áll, mely alapozó képzés, szakképzés és integráló képzés formájában valósul meg.

A képzés főbb tudományterületei:

- társadalomismeret,
- társadalom- és szociálpolitika,
- szociális munka,
- jog,
- pszichológia,
- speciális pedagógia,
- népegészségtan,
- teológia,
- diakónia,
- valamint az értelmiségi képzéshez szükséges tárgyak.

A gyakorlati felkészítés területei terepen

- hitmélvítés, szakmai készség- és személyiségfejlesztés;
- intézménylátogatás;
- diakónia gyülekezetben családokkal,
- diakónia fogyatékosokkal gyermekotthonokban, családokban

- diakónia idősok otthonában,
- kórházi (egészségügyi) diakóniai munka
- diakónia a szenvedélybetegekkel (alkohol-, drogfüggőség stb.)
- diakónia hajléktalanokkal, szegényekkel, munkanélküliekkel stb.
- gyermek-, családvédelem,
- gyülekezeti szociális munka, stb.

6. A felvétel követelményei

6.1. Nappali és levelező alapképzés
Az érettségi, konfirmáció, lelkesítő ajánlás alapfeltétel; a képző intézmények további feltételeket – pl. felvételi vizsga, alkalmassági vizsga – szabhatnak.

6.2. Másoddiplomás levelező képzés:

Főiskolai vagy egyetemi szintű katechetikai, ill. szociális munkás oklevél.

A jelentkezési lap mellékleteként benyújtandó: születési anyakönyvi kivonat, érettségi bizonyítvány, ill. korábbi oklevél, részletes, kézzel írt önéletrajz, konfirmációi igazolás, hatósági erkölcsi bizonyítvány, lelkipásztori és/vagy vallásánári vélemény. A felvételi vizsgát az intézmény határozza meg.

7. A szakindítás feltételei

A szakindítás személyi feltételeit a MAB feltételrendszerének megfelelően minősített oktató, szakfelelősként garantálja; míg a tárgyi feltételek biztosításáért az indító intézmény a MAB feltételrendszerének megfelelően felelős.

8. Megszerzendő kreditek száma

Nappali és levelező szakon, alapképzésben 240 kredit. Másoddiplomás képzés esetén a korábban megszerzett kreditekből max. 120 számítható be.

9. Az ismeretek ellenőrzésének feltételei

9.1. A szigorlatok száma: 3; pszichológia

teológia

társadalmi és jogi ismeretek

9.2. A képesítés megszerzéséhez szakdolgozat készítése szükséges, melyet a hallgató a záróvizsgán véd meg, a témavezető és az opponens bírálatahoz kapcsolódva.

9.3. A hallgató tanulmányai végén záróvizsgát tesz.

9.3.1. A záróvizsgára bocsátás feltételei:

- az előírt tanulmányi és vizsgakötelezettségek teljesítése;
- a terepgyakorlatok elvégzését igazoló dokumentumok,
- a szakmai készség- és személyiségfejlesztő csoportokban történt részvétel (min. 120 óra); valamint szupervízió (terepgyakorlatokhoz kötötten) igazolása
- elfogadott szakdolgozat;
- nyelvvizsga igazolás.

9.3.2. A záróvizsga tartalma; vizsgabizottság előtt:

- a szakdolgozat megvédése;
- szóbeli vizsga a diakóniából

9.3.3. Az oklevél minősítése a szakdolgozat, a szakdolgozat megvédése és a záróvizsga érdemjegyeinek átlagértéke.

10. Egyéb követelmények

10.1. Egy idegen nyelvből tett állami vagy azzal egyenértékű alapfokú C típusú vagy középfokú B típusú nyelvvizsga.

10.2. A szakma műveléséhez szükséges számítástechnikai és számítógépezési ismeretek.

FÜGGELÉK

DIAKÓNUS SZAK ÓRA- ÉS VIZSGATERVE

TANTÁRGYAK	FÉLÉVEK								
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
Társadalom ismeret									
Filozófia	2/0 K	2/0 K							60
Antropológia	0/1 GYJ	1/0 K							30
Etika			2/0 AI	1/1 K					60
Szociológia			1/1 GYJ	1/1 K					60
Vallásszociológia					0/1 GYJ				15
Társadalom politika – szociálpolitika									
Intézménylátogatás	0/8 AI	0/8 AI							240
Magyar társadalom története			0/1 GYJ						15
A szociális gondoskodás tört.			0/1 GYJ						15
Közgazdasági alapismeretek				1/1 K					30
Társ. és szociálpol.							0/2 GYJ		30
Mai magyar szociálpol.								0/3 AI	45
Jogi ismeretek									
Társ. állp. és jogi ism.		1/0 K							15
Család- és gyermekvédelmi jog		0/2 AI	2/0 K						60
Munkajog, TB-, szociális jog			2/0 K						30
Büntetőjog							1/0 K		15
Szociális igazgatás							2/0 K		30
Egyházjog								1/0 K	15
Civil szervezetek								1/0 K	15
Népegészségtan									
Bev. az egészségügybe	1/1 GYJ	1/1 K							60
Gyógyítást			0/1 GYJ	1/1 K	1/0 SZ				60
Ápolást			1/1 GYJ	0/2 GYJ					60
Pszichológia-pedagógia									
Anyanyelvi kom.	0/2 GYJ	0/2 GYJ							60
Bev. a pszichológiába	1/1 GYJ								30
Fejlődéslélektan		1/1 K							30
Gerontopszichológia		0/1 GYJ							15
Személyiségfejl. psz.			1/1 SZ						30
Szociálpszichológia			1/1 SZ						30
Gyógytárgyak psz.			1/1 GYJ						30
Felnőttnevelés psz.				1/1 K					30
Személyiségzavarok psz.									
Segítő kapcs. pszich.							0/2 Gyj		30
Pásztori pszich.							1/1 K	1/1 K	60
Teológia									
Egyháztörténet	2/0 K								30
Egyházismeret	2/0 K								30
Felekezetismeret					2/0 K				30
Ószövetség	2/0 K	2/0 K	2/0 K	2/0 SZ					120
Újszövetség	2/0 K	2/0 K	2/0 K						90
Hitvallásismeret			1/0 K						15
Dogmatika			2/0 K						30
Egyházi ének	0/1 GYJ	0/1 GYJ	0/1 GYJ	1/0 K					60
Bibliakörvezetés							1/0 AI		15
Idegen nyelv	0/3 GYJ	0/3 GYJ	0/3 GYJ	0/3 GYJ					180
Diakónia									
Diakónia			2/0 K	2/0 K					60
Diakóniatörténet	1/0 K								15

1 szigorlat = 3 kr.

2+1 összevont szigorlat = 3 szigorlat = 9 kr.

1710 + 630 = 2340 óra = 156 kr.

elméleti óraszám összesen = 2340 óra = 156 kr.

gyakorlati óraszám összesen = 1130 óra = 75 kr.

összes óraszám = 3470 óra = 231 kr.

3 szigorlat = 9 kr.

összesen: = 240 kr.

Budapest, 2002. február 20.

Dr. Kálmán Attila sk.
a Zsinat világi elnöke

Dr. Bölcskei Gusztáv sk.
a Zsinat lelkesi elnöke

ZSINATI HATÁROZAT

A börtönpasztoráció hitéleti szakirányú képzési és továbbképzési szak képzési követelményrendszere

A Magyarországi Református Egyház Zsinata az alábbiakban állapítja meg a börtönpasztoráció hitéleti szakirányú képzési és továbbképzési szak képesítési követelményrendszerét:

A képzés a teológiai alapképzésre épülő szakirányú képzés, lelkészi oklevéllel rendelkezők esetében szakirányú továbbképzés.

1. A képzés célja a lelkészek felkészítése a börtönpasztorációs, börtönlelkészi szolgálatra, valamint az ifjúságvédelem, a bűnmegelőzés és a szabadultak utógondozása keretében végzendő lelkészi, lelkigondozói és tanácsadói feladatokra.

2. A kiadott oklevél szintje: az alapképzésben megszerzett oklevéllel azonos.

3. Az oklevélben szereplő szakképzettség megnevezése: börtönlelkész.

4. Képzési idő: 4 szemeszter.

5. A képzés főbb területei:

5.1. elméleti képzés

5.1.1 Büntetés-végrehajtási ismeretek (min. 8 kredit)

Pedagógia (prevenció, reszocializáció, utógondozás, a segítő szervezetek szerepe)

Pszichológia (börtönpszichológia, kriminálpedagógia, személyiségfejlesztés a fogvatartottak között)

Jog (büntetés-végrehajtási jogrendszerek és filozófiák, intézményi ismeretek)

Biztonság (intézményi ismeretek, biztonság és humánium)

5.1.2. Szociológiai és mentálhigiénés ismeretek (általános társadalomismeret, személyiség- és neveléslélektan, lelkigondozás, krízishelyzetek kezelése) (min. 8 kredit)

5.1.3. Gyakorlati teológiai ismeretek (min. 8 kredit)

(a börtönlelkészi szolgálat története és jelene, jogi szabályozása, a börtönlelkészi szolgálat területei, sajátosságai: szervezés, lelkészi szolgálat a fogvatartottak között, istentiszteletek, katechézis, lelkigondozás, a börtönlelkész személyisége, helye a büntetés-végrehajtás rendszerében)

5.2. Gyakorlati képzés

Gyakorlatok (intézménylátogatás, hospitálás börtönlelkészek és nevelőtisztek mellett, valamint az ifjúságvédelem a bűnmegelőzés és a szabadultak utógondozása keretében, önálló feladatok elvégzése)

6. A felvétel követelményei: Az alapképzésen belüli szakirányú képzés esetén a lelkészi szolgálatra szóló minősítés, szakirányú továbbképzés esetén lelkészi oklevél. A szakirányú továbbképzésben más egyházak lelkészei is részt vehetnek saját egyházuk ajánlása alapján.

7. A képzés feltételei: A képzés személyi és tárgyi feltételeit az intézmény a MAB feltételrendszerének megfelelően garantálja.

A képzés a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságával megkötött megállapodás szerint a Rendőrtiszti Főiskola Büntetés-végrehajtási Tanszékével együttműködve történik, amely a "Büntetés-végrehajtási ismeretek" tanulmányi területhez ad szakmai segítséget, továbbá irodalmat és

oktatókat biztosít. A gyakorlatokhoz a BVOP nyújt segítséget.

8. megszerzendő kreditek száma: 60, ezen belül legalább 10 kredit a gyakorlatok, 15 kredit a szakdolgozat alapján.

9. Az ismeretek ellenőrzési rendszere: A tantervben előírt kolokviumok, szigorlatok letételéből, gyakorlati jegyek megszerzéséből, gyakorlatok elvégzéséből, szakdolgozat elkészítéséből és záróvizsga letételéből tevődik össze.

9.1. Kötelező szigorlatok: Büntetés-végrehajtási ismeretek, szociológiai és mentálhigiénés ismeretek.

9.2. Szakdolgozat: A börtönpasztoráció vagy ahhoz kapcsolódó szakterület témájában készítendő dolgozat. Feltétel a téma tudományos megalapozottságú, átfogó feldolgozása, vonatkozó irodalom és a képzés során szerzett elméleti és gyakorlati ismeretek felhasználásával.

9.3. A záróvizsga feltétele a tanulmányi kötelezettségek, a gyakorlatok és a szigorlatok eredményes teljesítése, a szakdolgozat elkészítése.

9.4. A záróvizsga részei: a szakdolgozat megvédése, komplex szóbeli vizsga. Az oklevél minősítése: a szigorlatok, a szakdolgozat és a szóbeli záróvizsga eredményeinek átlaga.

Budapest, 2002. február 20.

Dr. Kálmán Attila sk. a Zsinat világi elnöke

Dr. Bölcskei Gusztáv sk. a Zsinat lelkészi elnöke

Előjegyzés

Pld.	Megnevezés	Ár
..... pld.	A református óvodai nevelés keretprogramja – A ref. keresztyén hittantanítás óvodai programja	500
..... pld.	Református hittanoktatási tanterv 1-6.	350
..... pld.	Református hittanoktatási tanterv 7-12.	350
..... pld.	Hittan 1. – tankönyv	890
..... pld.	Hittan 1. – feladatlapok	470
..... pld.	Hittan 1. – tanári segédkönyv	800
..... pld.	Hittan 2. – tankönyv	
..... pld.	Hittan 2. – feladatgyűjtemény	470
..... pld.	Hittan 2. – tanári segédkönyv	800
..... pld.	Hittan 3. – feladatgyűjtemény	370
..... pld.	Hittan 3. – tanári segédkönyv	800
..... pld.	Hittan 4. – feladatgyűjtemény	380
..... pld.	Hittan 4. – tanári segédkönyv	650
..... pld.	Hittan 5. – feladatgyűjtemény	470
..... pld.	Hittan 5. – tankönyv	600
..... pld.	Hittan 5. – tanári segédkönyv	600
..... pld.	Hittan 6. – tankönyv	600
..... pld.	Hittan 7. – tankönyv	600
..... pld.	Hittan 7. – tanári segédkönyv	600
..... pld.	Hittan 8. – tankönyv	600
..... pld.	Hittan 9. – tankönyv	800
..... pld.	Hittan 9. – tanári segédkönyv	600
..... pld.	Hittan 10. – tankönyv	
..... pld.	Egyháztörténet 1. (2. javított kiadás)	1.450
..... pld.	Egyháztörténet 2.	1.450
..... pld.	Hittan 12. – feladatgyűjtemény	500
..... pld.	Hittan 12. – tanári segédkönyv	600
..... pld.	Győri L. János: A magyar reformáció irodalmi hagyományai	745
..... pld.	Berényi Eszter: Irodalom 13-14 éveseknek	850
..... pld.	Berényi Eszter: Irodalmi szöveggyűjtemény	880
..... pld.	Czibula Ferencné: Helyesírási segédkönyv (tanároknak)	800
..... pld.	Czibula Ferencné: Helyesírási gyakorlókönyv (diákoknak)	640
..... pld.	Czibula Ferenc– Czibula Ferencné: Értő olvasás gyakorlókönyv	800
..... pld.	Czibula Ferenc–Czibula Ferencné: Irodalom segédkönyv	800
..... pld.	Czeplédi Sándor: Latin I.	500
..... pld.	Czeplédi Sándor: Latin II.	500
..... pld.	Czeplédi Sándor: Latin V.	800
..... pld.	Czeplédi Sándor: Latin VI.	500
..... pld.	Kiegészítő szempontok az egyházi iskolák biológia tanításához	350
..... pld.	Osztályfőnöki kézikönyv	1.000
..... pld.	Dr. Kiss Tihamér: A gyermek erkölcsi fejlődése	700
..... pld.	Fazekasné dr. Fenyvesi Margit: Figyelj, fülelj! Játsszunk a hangokkal	700
..... pld.	Dr. Pálhegyi Ferenc: Útjelző táblák	700
..... pld.	Gattyán Ilona – Kálmán Lajos – Zákányi Bálint: Minden forrásaim tebenned vannak	1.200
..... pld.	Kórusművek egyházi iskolák számára – Az 1848-49-es szabadságharc (szerk.: Berkesi Sándor)	
..... pld.	Református Társadalomismereti Füzetek I. – Az eutanázia keresztyén szemmel (Dr. Szűcs Ferenc)	200
..... pld.	Kötelező és ajánlott versek a református általános iskolák 1-4. osztályos tanulói részére*	350
..... pld.	Kötelező és ajánlott versek a református általános iskolák 5-8. osztályos tanulói részére*	650

*Ezek a kiadványaink az RPI-nél nem vásárolhatók meg, kérjük az alábbi címen megrendelni: Debreceni Református Kollégium Általános Iskolája, 4026 Debrecen, Fűvészkert u. 2.

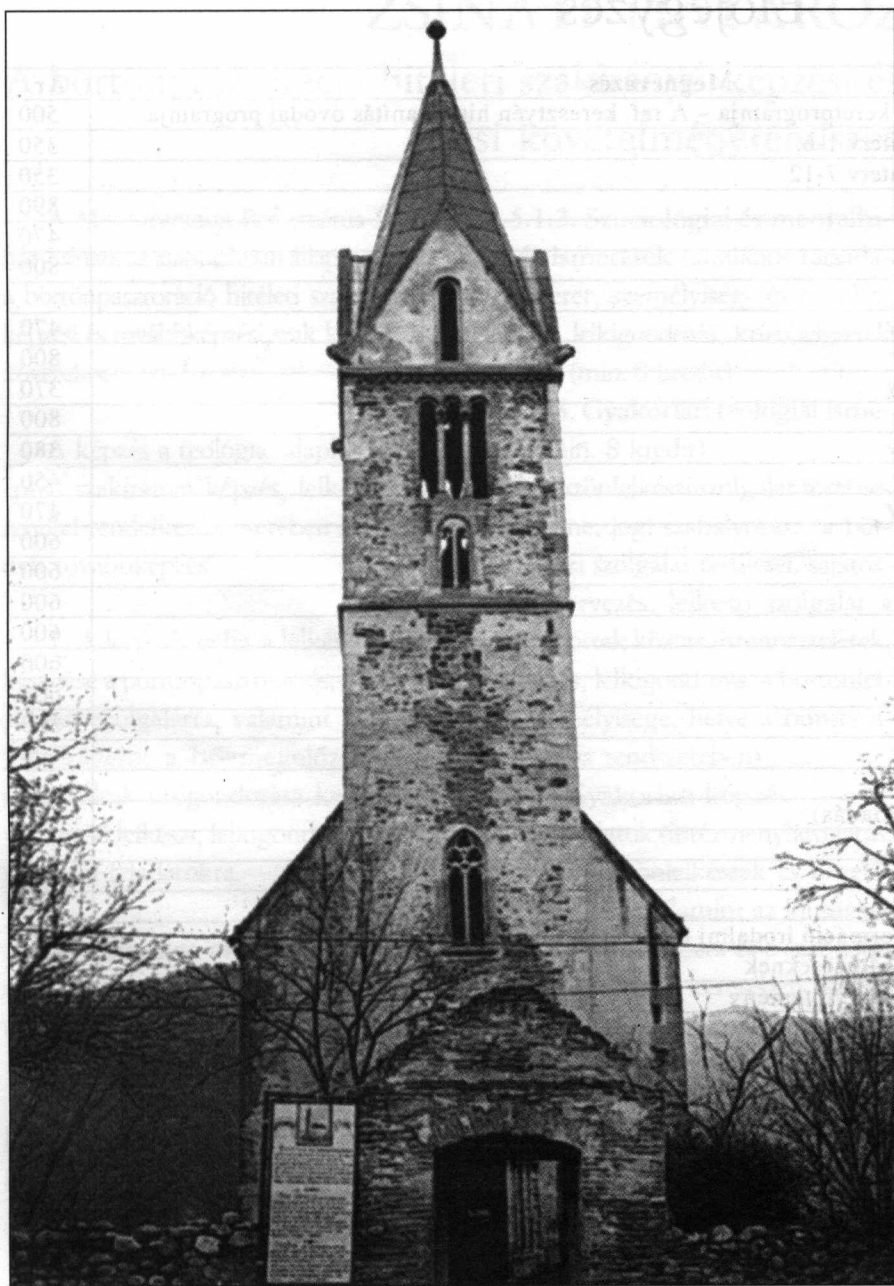
Az előjegyző megnevezése:

Az előjegyző címe:

Kelt., 2002. -n

P. h.

cégszerű aláírás

Óraljaboldogfalva - Hunyad megye

MEGRENDELÉS

A Magyar Református Nevelés pedagógiai szaklap

példányban megrendeljük. (a 9 szám előfizetési díja 900 Ft)

A megrendelő megnevezése: _____

A megrendelő címe: _____

cégszerű aláírás

Magyar Református Nevelés

Kiadja a Református Pedagógiai
Intézet (RPI)

Felelős kiadó: *Papp Kornél és*

Pavletitsné Egressy Mária

Felelős szerkesztők:

Kulin Ágnes és Nagy Villő

Szerkesztőségi titkár:

Junek Tímea

1146 Budapest, Abonyi u. 21.

Postacím:

1440 Budapest 70., Pf. 5.

Tel./Fax: 06-1-351-9842

E-mail: refpedi@hu.inter.net

suli5142@bp.sulinet.hu

Tervezés és tördelés:

smArt DesignStudio

www.sm-art.hu

Tel.: 06-87-571013

E-mail: info@sm-art.hu

Nyomdai munkák: Alfaprint

ISSN: 1585-7565

Megrendelni a 2001/2002. tanév
számait a kiadó címén lehet.

Megjelenik évente kilenc
alkalommal Stichting Hulp Oost-
Europa és az Oktatási

Minisztérium támogatásával.

Észrevételeiket szeretettel várjuk!

